

Univerzita Karlova v Praze

Pedagogická fakulta

Katedra českého jazyka

MLUVENÉ VERSUS PSANÉ ZPRAVODAJSTVÍ

Spoken and written reporting

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Pavla Chejnová, Ph.D.

Autorka bakalářské práce: Tereza Saga

Papírníková 610, Praha 12 - Kamýk, 142 00

ČJ-ZSV

prezenční studium

Praha 2010

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury.

Prohlašuji, že odevzdaná elektronická verze BP je identická s její tištěnou podobou.

V Praze dne 17. 5. 2010

Tereza Saga

Ráda bych na tomto místě poděkovala PhDr. Pavle Chejnové, Ph.D. za odborné vedení a cenné rady při tvorbě této práce.

Obsah

1. Úvod	5
2. Teoretická část	6
2.1. Mluvený versus psaný projev	6
2.2. Útvary národního jazyka	7
2.3. Publicistický styl	8
2.4. Slohotvorní činitelé	10
2.4.1. Objektivní slohotvorní činitelé	10
2.4.2. Subjektivní slohotvorní činitelé	12
2.5. Kompozice sdělení/textu	12
2.5.1. Slohový postup a jeho modifikace	12
2.5.2. Horizontální členění sdělení/textu	13
2.5.3. Vertikální členění sdělení/textu	14
2.5.4. Koherence sdělení/textu	14
2.6. Pragmatická analýza	14
2.6.1. Komunikační záměr produktora	15
2.6.2. Efekt na adresáta	16
2.6.3. Informační hodnota sdělení/textu	16
2.6.4. Neverbální komunikace	16
2.7. Konverzační analýza	19
2.8. Grafické ztvárnění a titulky v novinách	20
3. Praktická část	22
3.1. Obecné poznatky	22
3.1.1. Mluvený projev v Událostech ČT1	22
3.1.2. Psaný projev v MF DNES	24
3.2. Konkrétní charakteristika výchozího materiálu	25
3.3. Analýza a komparace	25
3.3.1. Rozbor 1	25
3.3.2. Rozbor 2	28
3.3.3. Rozbor 3	32
3.3.4. Rozbor 4	35
3.3.5. Rozbor 5	39
3.3.6. Rozbor 6	43
4. Závěr	46
5. Seznam odborné literatury	48
6. Resumé	50
7. Klíčová slova	51
8. Zásady přepisu Událostí ČT1	51
9. Přílohy 1 - 6	54

1. Úvod

Hlavním předmětem bakalářské práce je analýza a komparace mluveného a psaného projevu ve zpravodajství. Výchozí materiál tvoří nashromážděné novinové články deníku MF DNES a přepisy nahrávek televizních zpráv Událostí ČT1. Práce se skládá ze dvou základních částí - teoretické a praktické.

Teoretická část slouží jako opěrný materiál pro část praktickou. Obecně v ní čtenáře seznamuji s paralelami a odlišnostmi mluveného a psaného projevu, s jednotlivými útvary národního jazyka, funkčním stylem publicistickým, objektivními a subjektivními slohotvornými činiteli, kompozicí sdělení/textu, pragmatickou analýzou, v níž věnuji pozornost především komunikačnímu záměru produktora, efektu na adresáta, informační hodnotě sdělení/textu a neverbální komunikaci. Teoretickou část uzavírá kapitola přibližující konverzační analýzu, kterou jsem uplatňovala při shromažďování výchozího materiálu, a kapitola rozebírající obecně grafické ztvárnění a umístění titulků v novinách.

V úvodu praktické části přibližuji obecnou podobu mluveného projevu v Událostech ČT1 a psaného projevu v MF DNES. Pak přistupuji k vlastní analýze a komparaci jednotlivých textů vždy na totéž téma. Hledám paralely a odlišnosti obou typů textů. Zaměřuji se především na uspořádání informací v textu, detail, autentičnost, intertextovost, na užitý jazyk, záměr autora, působení na recipienta textu, informační hodnotu, grafické ztvárnění a umístění titulků v novinách, u televizních příspěvků na neverbální složku projevu.

Oba oddíly bakalářské práce zakončuje závěr, ve kterém sumarizuji základní poznatky, ke kterým jsem dospěla, případně úskalí, na něž jsem v průběhu psaní narazila, a zároveň hodnotím i práci s odbornou literaturou.

Za závěr je připojen seznam odborné literatury, resumé v českém a anglickém jazyce, klíčová slova, zásady přepisu Událostí ČT1 a přílohy s přepisy nahrávek jednotlivých zpráv a využitými novinovými články.

2. Teoretická část

2.1. Mluvený versus psaný projev

Mezilidská komunikace nabízí možnost sdělovat informace verbální či neverbální formou, ta verbální se pak ještě rozděluje na mluvenou či psanou. Mezi oběma z nich existují určité paralely a odlišnosti.

Mluvený projev se primárně využívá v běžné každodenní komunikaci. Jeho druhotné využití je v oficiálním nebo polooficiálním prostředí, například ve školách, na úřadech či v médiích. Neoficiální charakter mají nepřipravené mluvené projevy (osobní neveřejné konverzace), naopak ty úplně nebo částečně připravené se vyznačují charakterem formálním. Mluvená řeč může mít mnoho podob, i co se funkčního stylu týče. Jinak bude vypadat při prostém sdělování nebo odborném, publicistickém či uměleckém projevu. Klasickými atributy mluveného projevu jsou nepřipravenost, spontánnost a nezadržitelnost v čase. Neplatí to však pro mluvenou publicistiku, která je obvykle provázena písemnou přípravou a následně je zachycována diktafonem či kamerou. Samozřejmě existují i výjimky, například živé rozhlasové či televizní vysílání, ve kterém může dojít také ke spontánní reakci komunikujícího subjektu na určité sdělení nebo otázku. Většinou však i v rámci živých přenosů se účastníci komunikace řídí předem vyhotovenou osnovou. Mluveným projevům bývá obvykle vlastní přímý kontakt produktora s příjemcem. Možný je při běžných osobních rozhovorech, v rámci publicistiky nikoliv vzhledem k tomu, že jsou informace adresátovi zprostředkovávány médii, konkrétně novinami, televizí nebo rozhlasem. Důležitou součástí mluvené řeči je i vazba na kontext a komunikační situaci.

Na žebříčku uplatnění písemného projevu stojí na prvním místě umělecké, odborné a publicistické texty, následují texty prostředělovací. Psaná řeč je charakteristická především svou připraveností, formálností a nepřímým kontaktem s adresátem, ze kterého vyplývá i určitá monologičnost. Na rozdíl od mluveného projevu se neváže na přítomnou situaci. Autor vytváří písemný komunikát na základě předem promyšlené orientace tématu i záměru textu. Volí mezi různými výrazovými prostředky, slohovými styly a způsoby kompozice.

Z výše uvedeného vyplývá hned několik paralel psaného a mluveného projevu. Písemné texty a mluvená publicistika mají společný nepřímý kontakt s adresátem a zadržitelnost v čase. Mohou trvat libovolně dlouho díky technice, která je už jednou

zprostředkovala a zároveň zachytila. Příkladem mohou být články nebo rozhlasové či televizní nahrávky na internetu. Společným rysem je i využívání spisovného jazyka v oficiálním prostředí.

2.2. Útvary národního jazyka

Národní jazyk lze definovat jako komplex určitých výrazových prostředků, které se využívají v rámci nějakého území, funkčně se od sebe odlišují a jejich užívání je závislé na různých sociálních vztazích a skupinách. Zmíněné výrazové prostředky se soustřeďují do jazykových struktur, kterým se jinak říká jazykové útvary nebo také útvary národního jazyka. Konkrétně český národní jazyk nabízí svým uživatelům možnost vybírat hned z několika jazykových útvarů, které tvoří spisovný jazyk, nespisovné útvary a poloútvary národního jazyka.

Spisovný jazyk stojí na vrcholu národního jazyka a reprezentuje národ. Žádný jiný z útvarů tuto funkci nemá. V jeho využívání je většinou občanů spatřována určitá prestižnost a oficiálnost. Mnoho komunikujících subjektů ho považuje za kulturně a politicky hodnotný útvar, ale i přesto se většinou uchylují k aplikaci hovorové (mluvené formy spisovného jazyka) nebo obecné češtiny. Nutno také podotknout, že spisovná čeština jako jediná z výše zmíněných útvarů se podřizuje kodifikaci¹. Spisovným jazykem mluvíme či píšeme obvykle při oficiálních příležitostech.

Mezi útvary, které se váží k určitému teritoriu, patří ty nespisovné zahrnující tradiční dialekt, interdialekt a obecnou češtinu. Přináležitost k nějaké skupině, ať už pracovní, zájmové či jiné, se vyznačují poloútvary národního jazyka - profesní mluva, slang a argot.

Jak již bylo řečeno, spisovný jazyk je brán jako formální soubor výrazových prostředků, který se hojně využívá právě i v rámci psaného a mluveného zpravodajství. To se však neomezuje jen na spisovnost, jak tomu bývalo v dřívějších dobách, ale mísí se v něm i prvky hovorovosti a nespisovnosti. Novinové články, ale i rozhlasová a televizní vysílání obsahují leckdy profesní a odborné pojmy, propůjčují si nespisovné či slangové výrazy, aby s jejich pomocí například demonstrovaly co nejautentičtěji určitou událost, která se v minulosti odehrála, a o níž podávají aktuální informaci.

---

¹ Soubor obecně a závazně platných jazykových norem.

2.3. Publicistický styl

Slovo publicistika pochází z latinského *publicus* = *veřejný, obecný*. Jedná se o žurnalistickou činnost v masmédiích. Naskytá se otázka, zda je publicistika totéž co žurnalistika či nikoliv. Obě mají společnou určitou aktivitu v hromadných sdělovacích prostředcích, obě podávají aktuální informace, avšak publicistika ještě navíc sdělení analyzuje, podává různé argumentace, které zároveň i hodnotí. I přesto, že je někdy publicistika považována za součást žurnalistiky, jsou oba pojmy obvykle brány jako synonymní. V rámci publicistické činnosti se vytvořil specifický styl pro vyjadřování - publicistický styl.

Ten se vyznačuje kromě informativní funkce také funkcí přesvědčovací a získávací. V rámci něj vznikají publicistické texty v mluvené i psané podobě. Existuje tzv. mluvená a psaná publicistika. Do mluvené spadají různé diskusní pořady nebo zpravodajství v televizi či rozhlasu, do té psané periodika, jako jsou noviny a časopisy v tištěné či internetové formě. Publicistický styl pomáhá svým uživatelům pomocí patřičného výběru výrazových prostředků informovat rychle, výstižně, srozumitelně, přesně a objektivně (subjektivita je výsadou publicistických textů beletristického charakteru). Je typický svou dynamičností a tematickou mnohotvárností.

Volbu jazykových prostředků ovlivňuje publicistický útvar, v němž se využívají, a doba, ve které komunikát vzniká. V psaných i mluvených publicistických textech jsou uplatňovány buď prostředky tzv. automatizované, obvykle používané, známé, předpokládané, stereotypní, nebo ty aktualizované, které jsou působivé a přitažlivé svou novostí a neobvyklostí. Výhodou automatizace je snadná orientace adresáta v textu, srozumitelnost a pochopitelnost sdělovaného. Za její negativum lze považovat možnou nudnost pro posluchače/čtenáře na základě aplikování stále stejných frází apod. Kladný bod aktualizaci připisuje právě její přitažlivost, ten záporný tvoří eventualita nepochopení informace, například vzhledem k využití specifického shodného přívlastku, který slouží k zestručnění informace. Pro publicistiku jsou charakteristické různé druhy obrazných vyjádření, fráze, módní výrazy, parenteze, zobecňující výrazy, hromadění genitivních konstrukcí, využití uvozovek pro naznačení citace nebo uvědomění si nespisovnosti či nevhodnosti výrazu apod.

Vzhledem k tomu, že je publicistický styl ještě vnitřně členěn, neomezuje se pouze na jeden slohový postup. Využívá kromě toho informačního i výkladového, úvahového,

popisný a vyprávěcí. Ten informační se uplatňuje v jedné ze tří žánrových skupin publicistického stylu, a to ve stylu zpravodajském. Druhou žánrovou skupinu tvoří tzv. publicistický styl v užším smyslu (analytický), který obvykle sahá po informačním slohovém postupu, ale i po úvahovém a výkladovém. Publicistický styl beletristický se často přibližuje umělecké literatuře, není proto divu, že předává informace i formou vyprávění či popisu.

Předmětem zpravodajského stylu je věcné informování o aktuálních událostech, z něhož plyne i základní funkce tohoto stylu - informativní. Zprávy, noticky, rozšířené zprávy, oznámení, komuniké, publicistické referáty a reportáže, všechny tyto zpravodajské útvary pracují s novinkami a aktualitami z politiky, ekonomiky, kultury, vědy, sportu apod. Psané i mluvené zpravodajství se vyznačují tím, že příprava i samotná produkce jsou omezeny časem. I přesto si musí zachovávat reprezentovatelnou formu i obsah. Zpravodajství je určeno k tomu, aby podalo co nejvíce informací za co nejkratší dobu, proto volí i takové jazykové prostředky, které umožňují vyjadřovat se stručně a výstižně. V rámci něj se hojně využívá výrazových prostředků automatizovaných a modelových. Obvykle se ve zpravodajství píše či hovoří spisovným jazykem, čím dál více však psané zpravodajské texty prostupuje knižnost až archaičnost, ty mluvené naopak určitá forma hovorovosti.

Publicistický styl analytického charakteru, jak už z názvu vyplývá, slouží nejenom k předávání informací, ale i k jejich rozboru. Vedle informativní funkce má na rozdíl od zpravodajského stylu hned několik dalších. Jeho úkolem je především získávat, přesvědčovat a ovlivňovat čtenáře/posluchače. Toho se docílí aktivizovanými jazykovými prostředky, mezi něž patří například metafory, které činí projev poutavější a emocionálnější. Publicisté mohou prostřednictvím jednotlivých publicisticko-analytických útvarů například diskutovat, polemizovat, kritizovat, komentovat, posuzovat apod. Mezi klasické útvary psaného publicistického projevu patří úvodník, komentář či glosa, mluvené zastupují různé proslovy, diskuze a polemiky.

Do beletristické publicistiky spadají fejetony, črty, sloupky, beletristické reportáže a medailonky, které informují o událostech i osobnostech estetickým způsobem, a svou formální a obsahovou stránkou se často přibližují a vyrovnávají stylu umělecké literatury.

2.4. Slohotvorní činitelé

Každá komunikace, ať už ústní či písemná, vzniká mezi minimálně dvěma stranami, z nichž jednu tvoří mluvčí nebo autor, který produkuje tzv. komunikát, a druhou poslouchač nebo čtenář, jemuž je komunikát adresován. Oba tito účastníci komunikace spolu s jejími funkcemi a cíli se podílí na konečné podobě projevu, promluvy či zprávy. To, jaké výrazové prostředky komunikující subjekty volí, ovlivňují tzv. slohotvorní činitelé. Tyto faktory určují, jakému stylu bude výsledný komunikát odpovídat. Záleží při tom na řadě objektivních a subjektivních okolností, z čehož vyplývá, že se slohotvorní činitelé ještě dále dělí na objektivní a subjektivní slohotvorné činitele.

2.4.1. Objektivní slohotvorní činitelé

Pro objektivní slohotvorné činitele je charakteristické na rozdíl od těch subjektivních to, že se netýkají přímo osoby produktora. Mezi objektivní faktory patří základní funkce a charakter mluveného či psaného projevu, okolnosti komunikátu (situace a prostředí), profil adresáta, užitá forma komunikátu a kód jazykové komunikace, její míra připravenosti a téma.

Veškeré projevy se vyznačují nejzákladnější funkcí prostě sdělnou nebo také dorozumívací či informativní. V rámci komunikací různého druhu existují pak ještě specifické funkce, např. „...*funkce odborně sdělná a vzdělávací, funkce direktivní (řídící), popř. operativní (správní), dále jsou to funkce uvědomovací a získávací, funkce persvazivní (přesvědčovací), funkce esteticky sdělná a jiné.*“ (Čechová a kol., 2003, s. 60).

Charakter mluveného či psaného projevu je závislý na ostatních objektivních slohotvorných činitelích, a to na komunikační situaci, prostředí a na cílech a funkcích komunikace. Ráz komunikátu může mít podobu soukromou, oficiální, popř. polooficiální.

Komunikační situaci lze vysvětlit dvojím způsobem. Na jedné straně jde o „...*souhrn existujících objektivních a subjektivních činitelů, včetně všech komunikantů a kódu, jímž komunikace probíhá.*“ (Čechová a kol., 2003, s. 63). Na straně druhé je možné komunikační situaci chápat jako „...*situaci, navozenou atmosféru, jež je dána prostředím, např. sociálním, kulturním apod., jeho kvalitou a okruhem adresátů.*“ (Čechová a kol., 2003, s. 63). Její osu tvoří vztah mezi původcem projevu a adresátem.

Vliv na komunikaci má i prostor, v němž se odehrává. Prostorový faktor souvisí i s tzv. proxemikou (viz kap. 2.6.4.).

Adresátem je jednotlivec či skupina a produktorovi komunikátu může být buď známý, nebo zcela neznámý. Od toho se pak odvíjí stylová podoba projevu. Přednáška pro nové studenty má oficiálnější charakter, naopak před známými tvářemi už řečník vystupuje bezprostředněji. Přístup k adresátovi se často klasifikuje jako subjektivní slohotvorný činitel. Velkou roli hraje i to, zda původce komunikátu je v přímém nebo nepřímém kontaktu s adresátem.

Pro komunikaci lze využít dvě základní formy komunikátu - mluvenou a psanou. Jak už bylo výše řečeno, styl projevu je dán tím, zda je uskutečňován bezprostředně nebo zprostředkovaně. Mluvená forma se obvykle vyznačuje přímostí a nepřipraveností. V případě rozhlasových a televizních zpráv je tomu běžně naopak. I v některých přímých přenosech a diskuzích mívá mluvčí (moderátor/reportér) předem připravenou písemnou podobu toho, co bude říkat. Psaný projev nemá na rozdíl od mluvené řeči k dispozici zvukové prostředky, a tak je nahrazuje grafickými prostředky a některými dalšími prvky výstavby textu. Konkrétním příkladem jsou různé druhy a barvy písma, odlišné způsoby podtrhávání, grafická úprava řádků, osamostatňování replik v dialogu nebo členění textu na odstavce. Výrazové prostředky u mluvených projevů, vyjma většiny televizních a rozhlasových, jsou většinou hovorové až nespisovné, u psaných naopak převládá spisovná čeština.

Verbální jazyk se svým systémem znaků je základním kódem verbální komunikace. V českém prostředí můžeme volit mezi různými kódy, neboli útvary a poloutvary českého jazyka (viz kap. 2.2.).

Objektivní slohotvorný činitel v podobě míry připravenosti komunikátu souvisí s již zmiňovanou užitou formou. Připravenost je doménou spíše psaných projevů, které se mohou díky tomu využívat také jako výchozí bod pro následnou mluvenou řeč.

Na volbu komunikačního kódu a vlastnosti komunikátu má značný vliv i jeho téma. Někteří lingvisté, mezi něž se řadí například Karel Hausenblas, ho však nepovažují za slohotvorný činitel na rozdíl od těch, co se domnívají, že „...styl nevytvářejí jen verbální prostředky a jejich uspořádání, ale rovněž integrita prostředků tematických (event. obsahových) a kompozičních.“ (Čechová a kol., 2003, s. 67).

2.4.2. Subjektivní slohotvorní činitelé

Subjektivní slohotvorní činitelé spolu s těmi objektivními mají vliv na výslednou podobu komunikátu, ale liší se od sebe tím, jak už z atributu „subjektivní“ vyplývá, že se váží přímo na subjekt a vychází z něj. Do popředí vystupují nejvíce v uměleckém stylu, kde autor, ať už přímo nebo nepřímo, odkrývá svou osobnost, životní zkušenosti a postoje. Publicistický styl charakter autora tolik neodhaluje a lze ho zkoumat jen v případě útvarů analytického nebo beletristického žánru.

Mezi jednotlivé personální slohotvorné faktory patří například věk, pohlaví, intelektuální a rozumová vyspělost, životní zkušenosti, názory a postoje, vzdělání, zaměstnání, záliby, příslušnost k určité sociální skupině, znalost kódu mluvené a psané komunikace, vztah původce komunikátu k adresátovi, momentální psychické a fyzické rozpoložení, mentalita, povaha jedince apod. Všechny zmíněné subjektivní faktory spolu souvisí, prolínají se a dávají vzniknout celé řadě dalších činitelů, ke kterým se lze dobrat při podrobnější analýze osobnosti produktora nebo adresáta komunikátu.

2.5. Kompozice sdělení/textu

Při tvorbě jazykového projevu mluvčí/autor vytváří určitou stavbu sdělení/textu. Tomuto uspořádávání jednotlivých složek do celku se jinak říká kompozice. Ta se dále dělí na makrokompozici, celkovou výstavbu jazykového projevu, a mikrokompozici, v jejímž rámci dochází ke slučování samostatných vět ve vyšší souvislé celky. Při rozboru kompozice se zkoumá slohový postup a jeho modifikace, horizontální a vertikální členění sdělení/textu, stupeň koherence a koheze sdělení/textu.

2.5.1. Slohový postup a jeho modifikace

Před začátkem tvoření psaného nebo mluveného projevu je nutné si zvolit slohový postup, který rozhodne o následné tematické a jazykové výstavbě sdělení/textu. Jedná se o výběr modelu, podle kterého pak autor volí způsob vyjadřování. Existují celkem čtyři modely - **informační**, založený na prostém sdělení, oznámení; **vyprávěcí**, jehož cílem je narace skutečné nebo fiktivní události; **popisný**, který se sice někdy podobá informačnímu modelu, ale odlišuje se od něj například možností volit a podávat informace

se subjektivním zabarvením; **výkladový**, jenž je charakteristický svou složitější větnou stavbou, v rámci níž se vyjadřují nejenom samotná fakta, ale i souvislosti mezi nimi; a **úvahový**, odlišující se od výkladového svou subjektivností.

Zmíněné modely výstavby sdělení/textu jsou rámcové, existují však ještě i jejich tzv. modifikace. Slohové postupy mají tedy nějaké variace. Ten informační je rozmanitý nejméně a i přesto, že se rozděluje na kontextový a nekontextový, nedochází ke změně jeho základního charakteru. Popisný slohový postup má ze všech jmenovaných nejvíce variant - prostý popis, charakteristika (v krásné literatuře), umělecký popis (líčení), vědecký a prakticky odborný popis. K výkladu se přistupuje buď induktivně, nebo deduktivně. Úvahy mohou mít podobu odborně objektivní nebo umělecky subjektivní.

Slohový postup je obecně vzato abstraktní pojem stejně jako jeho modifikace, konkrétní realizací se pak rozumí využitý slohový útvar. Mezi nejznámější patří například zpráva, vyprávění, reportáž, životopis, cestopis, návod, přednáška, referát, esej, fejeton apod.

2.5.2. Horizontální členění sdělení/textu

Rozdělování sdělení/textu na úvodní, střední a závěrečnou část se také jinak říká horizontální členění. V rámci něj lze využít i strukturace na kapitoly a odstavce u psaného projevu. Důležité místo zaujímá ve výstavbě sdělení/textu především jeho počátek, do kterého se zahrnuje už titul, jehož forma je závislá na samotném obsahu sdělení/textu a na stylu, ve kterém je uplatňován. Mluvené projevy na veřejnosti obvykle řečníci začínají oslovením posluchačů a úvodem, jenž přibližuje téma a obsah sdělení. V publicistice hrají velkou roli úvodní titulky a podtitulky. Odstavce slouží k lepší orientaci v textu a oddělují se tak různé druhy informací i podle jejich závažnosti. Významnou součástí horizontálního členění textu tvoří také roztřídění informací do souvětí a jednoduchých vět. Množství využitých souřadných nebo podřadných souvětí a jednoduchých vět závisí na zvoleném slohovém postupu a funkčním stylu.

2.5.3. Vertikální členění sdělení/textu

Vertikální členění představuje způsoby vyjádření, které reflektují „...*hierarchii jednotlivých informací a jejich vzájemné vztahy...*“ (Čechová a kol., 2003, s. 86). Mluvený nebo psaný projev je vertikálně rozdělený po celé své ploše v závislosti na svojí funkci. Struktura sdělovaných informací není ihned zcela rozpoznatelná. Jednotlivé interpretace se od sebe liší na základě samotných znalostí příjemce nebo typu žánru, v němž se vertikální členění uplatňuje.

2.5.4. Koherence sdělení/textu

Koherence, neboli souvislost, funguje v rámci sdělení/textu jako prostředek, který zajišťuje jeho jednotu a vnitřní návaznost. Obou výsledků lze docílit několika nástroji, mezi něž patří například tematicko-rematická posloupnost (návaznost textu), využití exoforických a endoforických elips, nahrazení slova synonymem, hyponymem, hyperonymem, antonymem, parafrází, meronymií, synekdochou, apelativem, propriem; zobecnující či plnovýznamová substantiva a jejich opakování i v jiné slovně-druhově platnosti, zájmenná příslovce, anaforická či kataforická pronominalizace, konektory v podobě spojek a částic, složeniny apod.

2.6. Pragmatická analýza

Pragmatická analýza slouží k rozboru soukromých, veřejných či mediálních projevů. Každý, kdo ji využívá, má možnost s její pomocí individuálně interpretovat různé texty v závislosti na okolnostech, které na ně mají vliv. Tato analýza vychází především z hodnot vznikajících mezi komunikujícími subjekty a textem, který je součástí určité komunikační situace. Ta je spolu s kontextem² pro pragmatiku jako takovou klíčovým pojmem. Pragmatický aspekt lze zkoumat v každém textu, protože „*neexistuje „nepragmatické“ užití výrazových prostředků: interpretujeme-li (jazykový) znak, pak pouze ve vztahu k jiným znakům (=syntaktická dimenze), ve vztahu k objektům (=sémantická dimenze), vždy taky ve vztahu k uživatelům (=pragmatická dimenze).*“ (Švehlová, 2001, s. 136).

---

² Mimojazyková oblast výpovědi nebo textu.

Výchozí materiál pragmatické analýzy tvoří samotné výpovědi, užívané neverbální vyjadřovací prostředky, v mluveném projevu ještě navíc všechny suprasegmentální³ prostředky. Všechno užití výrazivo se podrobuje hodnocení v těsné závislosti na záměru produktora a následném efektu na adresáta. Zkoumáním přítomných jevů lze dojít k závěru, co text vlastně ovlivňuje.

Hlavním úkolem pragmatické analýzy je sledování mluvčího/autora a jeho volby výrazových prostředků pro vyjádření tak, aby dosáhl určitého efektu u posluchače/čtenáře, a zároveň příjemce, jeho percepce a interpretace toho, co svým projevem chtěl mluvčí/autor nejspíš říci a jakou reakci chtěl u adresáta asi vyvolat. Analýza má i další cíl - doporučovat takové jazykové prostředky, aby jimi produktor dosáhl zamýšleného účinku u recipienta/aktivního komunikanta. Ověřuje se pak také i to, zda došlo k naplnění očekávání adresáta či nikoliv.

Rozbor pragmatických aspektů komunikace posuzuje texty v rovině přiměřenosti/nepřiměřenosti, vhodnosti/nevhodnosti, funkčnosti/nefunkčnosti. Při samotné analýze nelze opomínat kromě samotného záměru i působící sociální faktory; dále faktory stabilní a variabilní, které mají psychologickou povahu; výpovědi a jejich komunikační funkce a strategie.

2.6.1. Komunikační záměr produktora

Produktor, neboli původce písemného/mluveného sdělení, vstupuje do komunikace a uskutečňuje ji vždy s určitým komunikačním záměrem. Například spisovatelé píší svá díla pro pobavení, pobouření apod.; učitelé svými přednáškami studenty vychovávají a vzdělávají; politici se svými předvolebními projevy snaží získat co nejvíce příznivců, kteří je přijdou volit; moderátoři televizních zpravodajství informují diváky o dění ve světě i doma. Každá výpověď a každý text vzniká s jistým úmyslem mluvčího/autora. I v běžné každodenní komunikaci mezi lidmi dochází k výměně informací za nějakým účelem. Záleží při tom hodně na situačním kontextu, ve kterém se komunikace odehrává. Jedna a tatáž věta může být chápána v různých situacích odlišně.

---

³ Neverbálně vokální.

2.6.2. Efekt na adresáta

Adresát nebo také reálný příjemce písemného/mluveného sdělení určitým způsobem vnímá, interpretuje a reaguje na výpovědi/texty. Účinky na příjemce jsou důležitější než jejich samotné příčiny. Mezi hlavní důsledky efektu patří obsah sdělení a subjektivní činitelé, např. vlastnosti, postoje a zkušenosti adresáta. Interakce však není založena pouze na již zmiňovaném záměru a efektu. Existuje v rámci ní ještě jeden důležitý moment, a tím je „...účinek adresátovy reakce na mluvčího (druhotná zpětná reakce).“ (Švehlová, 2001, s. 77).

2.6.3. Informační hodnota sdělení/textu

Informační hodnota představuje význam, jaký má pro adresáta určitý komunikát, jak je pro něj tento komunikát (ne)důležitý nebo jaké jsou jeho kvality. Hodnocení všech těchto hledisek je tedy úkolem příjemce výpovědi nebo textu. Zároveň však samotné aspekty informační hodnoty, které pak klasifikuje adresát, jsou závislé na práci produktora, jemuž se buď podaří informovat tak, aby druhá strana komunikačního aktu byla uspokojena, nebo naopak může nedostatečnými sděleními příjemce znepokojit.

2.6.4. Neverbální komunikace

Nedílnou součástí interpersonální komunikace je spolu s verbální i ta neverbální, která je mezi lidmi všudypřítomná a v čase neustále probíhající. I když zrovna k druhému člověku nepromlouváme, můžeme vysílat určité signály. Neverbální komunikací je možné dávat najevo mnoho pocitů, ale na rozdíl od té verbální neposkytuje jednoznačné informace. Pokud někomu něco sdělujeme, neverbální komunikace nám umožňuje protichůdnými gesty tvrzení popírat. Mimoslovní komunikace nedovoluje člověku přímo lhát, ale jen předstírat. I když lhaní či negaci lze provádět jednoznačně pouze slovem, můžeme na základě neverbálních projevů rozpoznat, zda člověk říká pravdu či lež.

Neverbální komunikace zahrnuje několik paralelně existujících projevů, jimiž jsou kinezika, posturika, gestika, mimika, proxemika, haptika a olfaktorika. Důležitou roli hraje v mimoslovních sděleních i prostředí a oblečení.

Kinezika je název pro sdělování informací dynamickými pohyby těla, jenž doprovázejí mluvené slovo sice neustále, ale v některých společenských prostředích je nutné pohybové projevy zmírňovat (např. při veřejných projevech v médiích či školách). Statické polohy a držení těla popisuje **posturika**. Patří sem postoje, které naznačují přátelskost, nevraživost, agresivitu, odevzdanost, nadřazenost nebo podřazenost.

Vyjadřování pomocí **gestikulace** a míru jejího využití určují společenské konvence a etiketa různých komunit. Jednotlivá gesta se rozdělují do dvou základních skupin, z nichž jedna se pak ještě štěpí na tři podruhy gest (Švehlová, 2001). Synsémantická gesta jsou určena například k doplnění či opravení významu slova a využívají se často bezděčně. Autosémantická gesta, která se ještě dělí na deiktická (ukazující), ikonická (zobrazující) a symbolická (naznačující), mohou slovní výrazy nahrazovat, jelikož jsou jasná i sama o sobě. Jako příklad lze uvést odpověď ano-ne na otázku pokýváním hlavou nahoru-dolů či doleva-doprava. Deiktická gesta nahrazují svým způsobem ukazovací zájmena a zájmenná příslovce. Ikonickými gesty můžeme, aniž bychom mluvili, prosit, psát, jíst apod. Vazbou na určitou kulturu se vyjadřují gesta symbolická. Například souhlas či nesouhlas se v některých zemích vyjadřuje jinak, než je tomu u nás zvykem.

Projevování emocí se uskutečňuje také pomocí horních či dolních obličejových, neboli mimických svalů. Nejvíce o vnitřních stavech člověka vypovídá oční kontakt a pohyby rtů. „*Lze říci, že nejdůležitější partií obličeje je trojúhelník mezi očima a ústy.*“ (Chejnová, 2005, s. 142). Při očním kontaktu je důležité dávat si pozor na délku jeho trvání (doporučená doba je kolem tří sekund) a na místo jeho směřování. V rámci vlastního projevu se na druhého díváme méně často, zhruba kolem 40 % celkového času komunikace, oční kontakt občas směřujeme jiným směrem a pak ho znovu obnovujeme. Při naslouchání udržujeme stálejší oční kontakt (kolem 75 % celkového času rozhovoru) a tím dáváme najevo zájem a porozumění. Mluvený projev směřovaný ke skupině lidí obvykle vyžaduje oční kontakt, během kterého nejdříve přejedeme očima celou místnost a posléze se díváme jednotlivcům do tváří. Co se týče pohybů rtů, mezi nejčastější patří úsměv, špulení či stažení rtů apod. Úsměv je považován za jeden z nejkladnějších neverbálních signálů vůbec. Využívá se nejčastěji jako náznak vstřícnosti a sympatií a zároveň slouží jako prostředek k psychickému uvolnění a zlepšení nálady.

Jedním z aspektů neverbální komunikace je i **proxemika**, která vyjadřuje vztahy mezi komunikujícími osobami prostřednictvím zaujímání určité vzdálenosti vůči ostatním lidem. Člověk se neustále pohybuje v určitém prostoru, snaží si v něm vyhradit své místo a zároveň si ho chránit. Vzdáleností, kterou zaujímáme k protějšku, prozrazujeme,

jak blízký nám partner je. Rozlišujeme celkem čtyři zóny vzdáleností, jež využíváme v různých komunikačních situacích. První z nich je intimní zóna (do 45 cm), do níž dovoluujeme vstupovat pouze nejbližším osobám jako jsou děti, rodiče nebo partner/ka. Do osobní zóny (od 45 do 120 cm) mají přístup přátelé, kolegové či příbuzní. V rámci obou výše zmíněných zón dochází k fyzickému kontaktu (polibku, objetí, podání ruky apod.) na rozdíl od zóny společenské (od 120 cm do 3,7 m), ve které se mohou nacházet například lidé při pracovních schůzkách, kulturních a společenských akcích apod. Vzdálenost od tří metrů výše až po vzdálenost, při které je možné přímo komunikovat, se nazývá veřejná nebo také oficiální zóna. Probíhá v ní komunikace v podobě přednášek, diskuzí nebo pracovních schůzek. Důležitou součástí proxemiky je i poloha očí komunikujících subjektů. Využití vyšší nebo rovnoměrné polohy je charakteristické pro řečníky nebo přednášející, kterým se obvykle mluví k posluchačům lépe například z pódia. Vyšší poloha očí však může mít při komunikaci i negativní vliv. Lidé pak nabývají dojmu, že se nad ně ten druhý povyšuje. Ve vztahu dospělý versus dítě je nutné v některých případech polohu očí vyrovnávat. Klasickým příkladem je dětský lékař, který se při prohlídce k malému pacientovi sehná, nebo matka, která vezme dítě do náručí a povídá si s ním z očí do očí.

Mezi neverbální projevy patří dále **haptika**. Název pochází z řeckého *haptein* - *dotýkat se*. Haptika tedy zahrnuje veškeré doteky (polibky, podání ruky, poplácání po rameni, objetí apod.), které sami produkujeme nebo je naopak přijímáme, ať už chceme nebo ne. Je však velmi obtížné správně interpretovat jednotlivé haptické prostředky vzhledem k jejich mnohoznačnosti. Při vymezování záležitosti totiž především na vztahu partnerů, konvencích, kontextu, ale i na komunikační situaci, v níž se osoby nacházejí.

Olfaktorika se vztahuje k vnímání rozličných vůní a pachů. Negativně vnímáme osoby, které nadměrně používají kosmetické přípravky, nepříjemně zapáchají potem nebo u kterých je evidentní, že nedodržují základní hygienické návyky.

Prostředí, v němž žijeme a pracujeme o nás může také hodně prozradit, stejně jako oblečení, které nosíme doma, v práci nebo ve společnosti. To, jak máme zařízenou domácnost nebo kancelář, jak se šatíme, dotváří naši celkovou image. Dokonce lze díky tomu poznat společenské nebo pracovní postavení dané osoby. Ve velkých firmách je hierarchie naznačována polohou, rozdělením a vzhledem kanceláří. Výše postavení zaměstnanci mají vlastní kanceláře co nejbližší k vedení firmy, kdežto jejich podřízení sedí v místnostech se svými kolegy. Co se týče oblečení, váže se především na to, jakému stylu

dáváme přednost nebo jaké profesi se věnujeme. Každá příležitost vyžaduje jiný styl oblečení - od formálního (oblek, kostým, košile, šaty) až po ležérní (džíny, tričko apod.).

Celkový vzhled, fyzický postoj, pohyby celého těla, nohou, rukou a hlavy, gestikulace, mimika horní a dolní části obličeje, pohledy a mrkání - všechny tyto neverbální projevy denně využíváme, ať už v mezích normálu nebo mimo ně, a prozrazujeme tak na sebe, v jakém rozpoložení se právě nacházíme a jaké vztahy máme k ostatním lidem.

2.7. Konverzační analýza

Konverzační analýza je založená na rozboru reálné vyjadřovací činnosti. Analyzování konkrétních promluv nebo rozhovorů patří mezi jedny z nejhlavnějších přístupů konverzační analýzy. Rozbor diskurzu je charakteristický tím, že uplatňuje sociologické metody a bere inspiraci v americké etnometodologii⁴. Zaměřuje se „...na analýzu autentických řečových, dorozumívacích a i interpretačních aktivit.“ (Švehlová, 2001, s. 139). Výchozím materiálem pro analýzu jsou audiovizuálně zachycené všechny typy rozhovorů. Může se jednat o neoficiální rozhovory z každodenního života nebo naopak oficiální přednášky a diskuze.

Konverzační analýzu lze rozdělit na tři základní fáze. První z nich tvoří pořízení nebo shromáždění audiovizuálních nahrávek rozhovorů. Fáze druhá spočívá v samotném přepisu a ta poslední se zabývá interpretací výsledného transkriptu.

Nejpodstatnější metodu konverzační analýzy tvoří již zmíněné transkripty (přepisy), které podrobně zachycují v mluveném projevu veškeré využití výrazové prostředky a jevy, které diskurz provázejí. Do přepisu se obvykle zaznamenávají suprasegmentální prostředky (přízvuk, intonace, tempo aj.), skákání do řeči, překrývání jednotlivých replik mluvčích, opravy nebo zpřesnění výpovědi komunikujících subjektů, popř. neverbální prostředky (gestikulace, mimika apod.). Je na každém přepisovateli, jaký způsob transkriptu zvolí, je však důležité si určité zásady, kterými se bude řídit, ujasnit již na začátku. Obvykle se všechna slova zapisují tak, jak byla vyslovena, nerozlišují se velká písmena, interpunkční znaménka neslouží k členění textu, ale k naznačení výšky hlasu nebo různě

---

⁴ Sociologický směr, zabývající se lidskými činnostmi v závislosti na formování a existenci sociálních struktur.

dlouhých odmlk. Nejvýznamnější zásadou, kterou se řídí i samotný Korpus DIALOG⁵, je přepisování všeho, co bylo vysloveno ortoepicky, ortograficky, tedy podle platných pravopisných pravidel.

2.8. Grafické ztvárnění a titulky v novinách

Zprávy z domova a ze světa, konkrétně z oblasti kultury, sportu, politiky, kriminalistiky, nebo různé názory a reklamy, to vše je součástí novin. Jednotlivé zprávy a inzerce jsou však ještě podřizovány přísnému grafickému manuálu, tzv. layoutu. Jedná se o celkové rozvržení obsahu novin, které je stejně důležité jako samotná náplň žurnálu. Každý článek, rubrika nebo jednotlivé reklamy mají v novinách své místo. Důvodů, proč tomu tak je, je hned několik. Ten nejzásadnější tvoří fakt, že se všechny noviny snaží o co největší čtenářskou popularitu a tu si chtějí zároveň co nejdéle udržet. Přicházejí se zprávami z celého světa a usilují o to, aby byly nejen aktuální, ale i poutavé a pro čtenáře přehledně strukturované. Dávají tedy důraz na grafickou stránku, aby vzbudily ve čtenáři zájem, ten udržely a rozvíjely.

Celkovou grafiku novin tvoří v první řadě samotné články dělené do odstavců, sloupců, jednotlivých rubrik, dále pak různé způsoby ohraničení textu, typy písma (odlišná velikost, barva, řez), barevné pozadí, fotografie apod. Jednou z nejdůležitějších součástí grafické úpravy tisku jsou však i titulky, příp. nadtitulky, podtitulky nebo mezititulky, které slouží ke zvýraznění určitých částí článku. Právě titulek má možnost rozhodnout o tom, zda si čtenář článek přečte, či nikoliv. Hlavními cíli titulků je upoutat pozornost, informovat a případně nějakým způsobem ovlivňovat.

Zpravodajské texty využívají dva druhy titulků. První z nich obsahuje shrnutí článku, které se snaží co nejvíce informovat. Ten druhý naopak využívá částečnou informaci k tomu, aby příjemce donutil následující text přečíst.

Titulky v publicistice mají stejně jako ty zpravodajské často aktuální a dynamický charakter. Rozdíl mezi nimi tkíví ovšem v délce (zpravodajské bývají delší) a ve využití obrazných pojmenování, které je charakteristické pro publicistické texty (Čechová a kol., 2003, s. 233).

---

⁵ Jedná se o speciální korpus mluvené češtiny, jinak řečeno soubor veřejných jazykových projevů založených na dialogu. Obsahuje nahrávky diskusních pořadů českých televizí a jejich transkripty. Tyto materiály umožňují uživatelům Korpusu DIALOG zkoumat současnou mediální komunikaci a mluvenou češtinu.

Rozdělení titulků na zpravodajské a publicistické existuje na základě témat a obsahů příspěvků. Titulky však mohou mít v rámci zpravodajství i publicistiky ještě podobu statickou nebo dynamickou, konkrétní nebo neurčitou, tematickou, rematickou nebo tematicko-rematickou (Čechová a kol., 2003, s. 232).

3. Praktická část

3.1. Obecné poznatky

Před začátkem samotného rozboru a komparace jednotlivých prepisů televizních nahrávek a novinových článků bych ráda zmínila obecné poznatky, ke kterým jsem došla během jejich shromažďování. K přiblížení všeobecné podoby mluveného projevu v Událostech ČT1 a projevu psaného v MF DNES budou sloužit následující dvě kapitoly.

3.1.1. Mluvený projev v Událostech ČT1

Je součástí mluvené publicistiky a konkrétně spadá do mluveného zpravodajství. Jeho účastníky jsou moderátoři, reportéři a další mluvčí reportáží, kteří mají možnost volit mezi různými útvary českého národního jazyka (viz kap. 2.2.). Z hlediska publicistických útvarů můžeme jednotlivé televizní příspěvky Událostí ČT1 považovat jak za zprávy, tak za reportáže, které následují hned za úvodním sdělením moderátora.

Základní funkcí komunikátů Událostí ČT1, které mají oficiální charakter, je funkce informativní. Mezi produktory televizních událostí a diváky nedochází k přímému kontaktu, protože jsou informace předávány prostřednictvím média - televize.

Moderátorské komunikační prostředí tvoří televizní studio, které tím pádem můžeme charakterizovat jako stálé, neměnné. Komunikační situace závisí na tématu sdělení a také na tom, zda moderátoři uvádějí pouze krátké zprávy a pak dávají prostor předtočené reportáži, nebo jestli hovoří v rámci živého přenosu přímo s reportérem. Samotní zpravodajové zažívají pokaždé jinou komunikační situaci a nacházejí se v odlišných komunikačních prostředích. V rámci natáčení totiž navštěvují různá místa, kde zjišťují bližší informace k tématu, uskutečňují rozhovory s ostatními účastníky reportáže apod.

Míra připravenosti moderátorů a reportérů bývá vysoká, i když se jednotlivé zprávy a reportáže chystají v den vysílání. Moderátoři si texty obvykle píší sami a následně je čtou z obrazovky umístěné přímo před nimi. Zpravodajové si sestavují určitou osnovu reportáže, připravují si otázky, které budou klást dalším účastníkům, a sepisují si případně i text, který pak využívají v rámci předtočení projevu. V živých přenosech je jejich mluvená řeč většinou spontánnější, dochází i k častému opravování, opakování apod.

(Ne)připravenost ostatních mluvčích reportáže se váže především na to, zda jsou zpravodajem předem upozorněni na to, že se bude jejich promluva natáčet. Reportéři aplikují dvě metody dotazování při telefonické komunikaci a komunikaci z očí do očí. Tou první je přibližné nebo přesné nastínění otázky směřované k dotazovanému. Druhý, pro některé ne příliš příjemný postup, je přímé tázání bez možnosti se na odpověď připravit.

Na základě přepisů televizních nahrávek Událostí ČT1 lze rozlišovat televizní zprávy kratšího a delšího charakteru. První z nich jsou založeny na krátkém, stručném a výstižném sdělení informací moderátorem v doprovodu ilustračních záběrů. Zpráva delšího charakteru je kompozičně zajímavější, jelikož se kromě stručného úvodu moderátora skládá i z živého vstupu některého ze zpravodajů nebo předtočené reportáže, které mají pak také svou vlastní vnitřní strukturu. V rámci živého vstupu dochází ke střídání replik moderátora a reportéra. Hovoříme-li o zprávě spojené s předtočenou reportáží, můžeme tento mluvený zpravodajský projev rozdělit na tři stěžejní úseky. Úvodní část slouží k tomu, aby moderátor ve zhruba třech až pěti větách nastínil událost, o které je následně řeč. Střední část tvoří celá předtočená reportáž, na jejímž začátku hovoří vždy reportér/-ka a krátkými větami uvádí do problému/jevu, kterému se věnuje. Pak následuje přímá řeč některého z dotazovaných účastníků reportáže. Repliky zpravodaje a ostatních mluvčích se pravidelně střídají. Pokud se reportér táže na názor více lidí, odpovědi jednotlivců následují za sebou. V reportáži se střídají pasáže, kdy zpravodaj hovoří přímo na kameru, nebo jeho mluvené slovo doprovází ilustrační záběry. Závěrečnou částí - východiskem nebo otevřeným koncem - uzavírá informátor předtočený záznam.

Mluvený projev doprovází i řada neverbálních projevů. Moderátoři ve studiu sedí, opírají se rukama o stůl, pohybují se minimálně. Občas si ale vypomáhají pokýváním hlavy nebo lehkými pohyby rukou. Projev pak působí méně staticky. Stejně pohyby využívají i reportéři, kteří ještě navíc mají možnost se během promluvy procházet, ukazovat na něco nebo se otáčet. V rámci živých přenosů se v určitých chvílích moderátoři i zpravodajové zdvořilostně usmívají. Dochází například i k zavírání očí na delší dobu, které lze chápat jako zdvořilostní nebo souhlasný akt.

3.1.2. Psaný projev v MF DNES

Při rozboru novinových článků jsem vycházela z těch, které byly součástí staré grafické podoby MF DNES předtím, než nastoupila ta nová 22. 3. 2010. Layout se drží vesměs stejné linie, ale deník se „...*zaměřuje především na lepší možnosti při strukturování informací.*“ (MF DNES poprvé s novou grafikou, 2010).

Nyní se ale vrátím k původní verzi MF DNES a jejím dílčím článkům. Písemný projev tohoto deníku se řadí ke komunikátům psané publicistiky, který využívá především spisovné češtiny, stále více do něj však prostupují i výrazy nespisovné a slangové, a to hlavně v rámci přímé řeči uváděné v uvozovkách. Z publicistických útvarů se v něm nachází nejčastěji zprávy, reportáže, oznámení, komuniké, interview, sloupky, fejetony apod. S mluveným projevem Událostí ČT1 má společný oficiální charakter, informativní funkci a nepřímý kontakt produktora textu s adresátem. Jedná se o veřejnou tištěnou prezentaci psaného projevu, musí být tudíž předem připravený. Autoři jsou nuceni odevzdávat své články k tisku každý den před uzávěrkou.

Deník je horizontálně strukturován na tzv. sešity A, B, C, D, případně E, které jsou dále členěny na konkrétní témata. Je však nutné podotknout, že na základě srovnání jednotlivých novin původního layoutu MF DNES mezi nimi lze vysledovat určitou nesourodost. Zatímco v nové podobě deníku existují tři pevně stanovené sešity, tj. zpravodajský, regionální a ekonomický, v té staré je trvale daný pouze první sešit A, pro který je nejdůležitější titulní zpravodajská strana, za níž následují domácí, zahraniční a ekonomické zprávy. Tento oddíl se věnuje také vybranému tématu dne a je zde poskytován prostor pro různé názory a publicistiku. V sešitu B se vyskytují jednou informace z Prahy, podruhé aktuality z ekonomiky či byznysu. Náplně oddílů C, D a E se obměňují podle toho, co obsahovaly ty předchozí. Obvykle se v nich objevují zprávy o sportu, kultuře a počasí nebo se věnují tématům jako je zaměstnání, vzdělávání apod.

V rámci vertikálního členění textu se často využívá tzv. obrácená pyramida, jejíž princip spočívá v uvedení nejdůležitější informace hned na začátku komunikátu, dále pak přibývají doplňující fakta, která jsou čím dál méně podstatná. Články, fotografie doplňující ty rozsáhlejší z nich a reklamy jsou celkově rozvrženy tak, aby zaplnily veškerý novinový prostor. Deník se snaží na své čtenáře zapůsobit především různými podobami titulků, nadtitulků a podtitulků (viz kap. 2.8.), které se střídají nebo vzájemně doplňují podle velikosti článku. Rozsáhlé články mají většinou velký tučný titulek, dále podtitulek,

za nímž následuje samotný text, v němž se může ale nemusí objevit další dílčí titulek. Vlastní text článku je rozdělen na jednotlivé sloupce a odstavce. Méně rozsáhlé články využívají jen různě velké titulky.

3.2. Konkrétní charakteristika výchozího materiálu

Výchozí materiál jsem čerpala z výtisků novin MF DNES a internetového vysílání ČT1 (<http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/>). Usoudila jsem, že se obvykle některé informace, které odvysílá v jeden den televizní zpravodajství, objeví druhý den v novinách. Nashromáždila jsem tedy vybrané televizní příspěvky z celkem 16ti Událostí po sobě jdoucích od 27. 1. do 11. 2. 2010 a 14 novinových výtisků MF DNES z období 28. 1. až 12. 2. 2010. K přepisu jsem si vybrala celkem 90 televizních nahrávek tak, aby se každá z nich tematicky shodovala s článkem z následujícího dne. Pro následující analýzu a komparaci jsem využila celkem šest přepsaných nahrávek a šest novinových článků.

3.3. Analýza a komparace

3.3.1. Rozbor 1

Události 27. 1. 2010

Komunistický svaz mládeže může existovat

Základní funkcí a záměrem mluveného textu je diváky informovat (viz s. 53). Z reportáže vyplývá, že se její autorka ocitla hned v několika komunikačních situacích a prostředích, na rozdíl od moderátorky, která pronesla stručný úvod z televizního studia (viz kap. 3.1.1.). První komunikační prostředí tvořil Městský soud v Praze, kde byl pořízen záznam promluvy soudkyně během soudního jednání a kde reportérka uskutečnila dva přímé rozhovory s oběma stranami, kterých se soudní řízení týkalo. Další rozhovor, který se uskutečnil na půdě Ministerstva vnitra s jeho mluvčím, uvedla krátkou replikou reportérka stojící před touto budovou státní správy. Promluva politologa Zdeňka Zbořila byla pořízena také v exteriéru.

V rámci informativního postupu, který komunikát využívá, je horizontálně členěn na základní dvě části - úvod moderátorky, jenž je doprovázen titulkem „*Komunistický svaz mládeže může existovat*“, a předtočenou reportáž, v níž se pravidelně střídají repliky

reportérky a ostatních mluvčích příspěvku. Moderátorka hned v úvodu prozrazuje skutečnost, která je z celého sdělení nejdůležitější: „*komunistický svaz mládeže může znovu naplno fungovat.*“. Posléze divákům velice stručně objasňuje, na základě čeho tomu tak je. Následuje předtočená reportáž, v jejímž úvodu reportérka zmiňuje stejné informace, rozšířené o podrobnosti. Mluvený text je doprovázen psaným v podobě tabulky s textem uvádějícím vývoj kauzy Komunistického svazu mládeže v bodech. Promluvu zpravodajky střídá část audiovizuálního záznamu ze soudního jednání, v rámci něhož hovoří soudkyně. Další průvodní sdělení reportérky jsou pravidelně doplňována informacemi dalších účastníků příspěvku. Jakmile tedy reportérka například uvádí, že „*soudci kritizovali ministerstvo vnitra, že argumenty pro zrušení v roce dva tisíce šest hledalo jen v programu sdružení.*“, následuje obhajoba jednoho ze zaměstnanců Ministerstva vnitra Myrona Zajonce, proč ministerstvo takto postupovalo. Třetí replika reportérky, která přináší informaci o tom, že „*káesem ((míněno KSM)) se ve svém programu hlásil k o odstranění soukromého vlastnictví, a nahrazení vlastnictvím společenským. stejný názor si představitelé svazu drží dodnes.*“, je stejně jako ta první doplňována tabulkou s textem, v níž jsou uvedeny programové důvody Ministerstva vnitra k rozpuštění svazu. Následuje pak promluva Milana Krajčá, který uvedením příkladu situace v Bolívarovské republice Venezuela dokazuje pravdivost předešlé informace. Další dvě sdělení zpravodajky, střídající se s přímou řečí Vladimíra Řepky, mluvčího Ministerstva vnitra, a politologa Zdeňka Zbořila jsou příkladem obdobného případu. Závěr reportáže lze hodnotit jako otevřený, jelikož z něj není zřejmé, zda mladí komunisté činnost nakonec opravdu obnoví, jakým způsobem a na jak dlouho.

Psaný text využívá **oficiální názvy**, například *komunistický svaz mládeže*, *městský soud v praze*, *nejvyšší správní soud* a *ministerstvo vnitra*, **cizí slova**, jako je *proporcionalita*, *argumenty* a *verdict*, **přenesené významy** - „...*dali soudci za pravdu ministerským úředníkům...*“ a „...*kauzu by pak dostali na stůl znovu soudci nejvyššího správního soudu.*“, **zkratky** (*káesem*, *káesčéem*) a **číslovky** (*dva tisíce osum* - hovorová podoba číslovky osm, *dva tisíce šest*, *čtyři*, *dvakrát*, *druhé*, *prvních*). Mluvený text využívá i několik druhů koherenčních prostředků, například **elipsy** („*případem se (městský soud v praze) zabýval už podruhé protože nejvyšší správní soud loni jeho původní verdikt zpochybnil.*“), **anaforické pronominalizace** („*druhé projednávání nařídil nejvyšší správní soud. ten loni zpochybnil nutnost rozpouštění organizací, od kterých nehrozí aktuální nebezpečí.*“), **kataforickou pronominalizaci** („*tak když se podíváme například na to, co se: děje: v současnosti v bolívarovské republice venezuela, tak tam se (vyvlastňují) ee*

obrovské obrovské majetky ropných společností a: je to podle zákona.“) a **substituci propria apelativem** („*komunistický svaz mládeže může znovu naplno fungovat. městský soud v praze totiž zrušil čtyři roky staré rozhodnutí ministerstva vnitra, které občanské sdružení rozpustilo.“*).

Obecně byl moderátorkou, reportérkou i ostatními účastníky reportáže využíván spisovný jazyk. Dva z komunikujících subjektů do přímé řeči zahrnuli i hezitační zvuky a opakované dloužení samohlásek. Neverbální projevy byly v rámci reportáže minimální, jelikož všichni zúčastnění mluvčí stáli, maximálně lehce pokývali hlavou.

Co se týče autentičnosti, její míra je v případě této zprávy vysoká vzhledem k tomu, že reportérka své výpovědi vzápětí dokládala přímou řečí všech zúčastněných stran. Ve všech případech je evidentní, že byla v rámci reportáže využita jen určitá část natočeného materiálu, to znamená, že promluvy účastníků byly vytrženy z kontextu tak, aby navazovaly na sdělení reportérky. To, jakou část projevu dané osoby zpravodaj použije v příspěvku, však ovlivňuje následnou interpretaci sdělovaného. Záleží ovšem na každém divákovi, jak si dané informace vysvětlí, a zda je považuje za dostatečně důvěryhodné.

MF DNES 28. 1. 2010

Soud zrušil zákaz mladých komunistů

Tento článek (viz s. 54) má s předchozím mluveným textem společnou základní funkci i záměr informovat o zrušení zákazu činnosti Komunistického svazu mládeže. Vzhledem k tomu, že je článek součástí rubriky STALO SE, která obsahuje výlučně krátké zprávy, vyznačuje se na rozdíl od televizního příspěvku maximální stručností sdělení. Tučný titulek „*Soud zrušil zákaz mladých komunistů*“ sám o sobě příliš mnoho neprozrazuje, není z něj totiž na první dojem jasné, o kom se v článku vlastně píše. Za titulkem následuje uvedení lokality, v tomto případě *Praha*, v rámci níž se událost odehrála, a v kulatých závorkách pak název zdroje informací (iDNES.cz). Vlastní text článku tvoří jeden odstavec, který se skládá ze čtyř stručných vět. Obsah první z nich se liší od počáteční věty televizního příspěvku tím, že je zde navíc využit přívlastek těsný „*Komunistický svaz mládeže usilující o návrat socialismu...*“, a dvojice příslovčí *znovu naplno*, ve smyslu, jakým způsobem může Komunistický svaz mládeže opět fungovat, je zde nahrazena dvojicí *dál oficiálně*. Druhá věta se odlišuje od té v moderátorském úvodu nahrazením oficiálního názvu instituce názvem obecným (*soud*), absencí spojky *totiž*, která slouží jako vysvětlovací jazykový prostředek, neuvedením stáří zrušeného rozhodnutí a

zestručněním důsledku původního rozhodnutí Ministerstva vnitra („*Soud zrušil rozhodnutí ministerstva vnitra o jeho rozpuštění.*“). Informace z předposlední věty článku určitým způsobem koresponduje s druhou replikou reportérky i přesto, že vyjádření jsou svou formou odlišná. Obě vypovídají o opozičním stanovisku soudu vůči ministerstvu, které soudce svými argumenty proti činnosti Komunistického svazu mládeže nepřesvědčilo o tom, že by fungování tohoto občanského sdružení mělo být zakázáno. Ve třetí větě dochází, stejně jako v té druhé a poslední, k nahrazení oficiálního názvu instituce názvem obecným (*Úřad, soudu, mladí komunisté a vnitro*). Závěrečná věta článku odpovídá výpovědi Vladimíra Řepky, mluvčího Ministerstva vnitra. Zatímco sdělení v novinách se omezilo na zveřejnění možnosti *odvolání*, televize uvedla i jeho konkrétní formu - *kasační stížnost*.

Hlavní rozdíl mezi oběma texty tkví především v rozsahu a využití formě sdělení. Mluvený text podává zprávu o události podrobněji než ten psaný a využívá přímé řeči účastníků reportáže. Psaný text i přes svou maximální stručnost informuje o tom nejpodstatnějším.

3.3.2. Rozbor 2

Události 27. 1. 2010

Armádní očkování proti prasečí chřipce

Vzhledem k tomu, že mluvený projev nedoprovází žádný titulek, využila jsem jako alternativu pro nadpis této kapitoly ten, který je uveden v obsahu Událostí ČT1 ze dne 27. 1. 2010 v internetovém archivu televize.

Televizní příspěvek (viz s. 55) představuje krátkou zprávu předávanou moderátorem za doprovodu ilustračních záběrů pořízených v lékařské ordinaci. Hlavní funkcí mluveného textu je podat velmi stručnou informaci o zrušení povinného očkování proti prasečí chřipce, které původně nařídili pro všechny vojáky i civilní zaměstnance české armády ministr obrany Martin Barták a náčelník Generálního štábu Armády ČR Vlastimil Pícek.

Zhruba během první třetiny přenosu zprávy je v záběru moderátor, který při promluvě lehce pokývá hlavou a chvílemi mírně pozvedá ruce. Ilustrační záběry s přímou řečí moderátora tvoří převážnou část odvysílané zprávy.

Hlasatel využívá spisovný jazyk, v rámci něhož ve dvou případech dluží samohlásku (*i:*, *a:*), třikrát klade důraz na počátek slova (*povinně*, *všichni*, *některých*), hojně využívá výrazného stoupání hlasu a v jednom případě používá delší pauzu („...kritizoval i prezident václav klaus (.) nově se povinné očkování...“). V textu se vyskytují tři vlastní jména osob (*martin barták*, *vlastimil picek*, *václav klaus*), k nimž jsou připojeny i oficiální názvy jejich funkcí (*ministr obrany*, *náčelník generálního štábu*, *prezident*). Dvakrát se v mluveném textu objevuje spojení *prasečí chřipka*. Užívání tohoto přívlastku ve spojení s chřipkou, která se do naší republiky dostala z Mexika, vnímala na konci dubna minulého roku řada českých veterinářů a producentů masa velmi negativně, jelikož se obávali, že lidé si spojí onemocnění výhradně s prasaty a omezí konzumaci vepřového masa. Je patrné, že i přes oznámení Světové zdravotnické organizace (WHO) o ústupku od názvu „prasečí“ a příklonu k pojmenování „chřipka A/H1N1“, se v našich médiích nezvratně zakotvil právě přívlastek „prasečí“.

Kromě toho se v textu nachází úsek intertextového charakteru („...nařízení jako sporné ne-li nepřijatelné kritizoval i prezident václav klaus.“). V případě posledních dvou vět televizního příspěvku se jedná o otevřený konec.

Závěr zprávy je neurčitý – divák se nedozvídá, jakých příslušníků české armády konkrétně se povinné očkování bude nově týkat. Ze sdělení „o koho půjde, se má rozhodnout během několika dnů.“ může divák vydedukovat, že se doplňující informace dozví v příštích dnech.

MF DNES 28. 1. 2010

Klaus kritizoval (povinné) očkování vojáků, armáda ho zrušila

Vybraný článek (viz s. 55), korespondující tématem s výše analyzovaným televizním příspěvkem, se skládá ze dvou částí. Ta první se nachází na titulní straně deníku, na kterou jsou umísťovány jedny z nejdůležitějších a nejzávažnějších aktuálních zpráv. Příspěvek pak obvykle pokračuje na některé z dalších stran sešitu, stejně jako je tomu v případě tohoto textu. Obě části článku (dále jen „čl. 1“ a „čl. 2“) využívají formu vzájemného odkazu - čl. 1 je zakončen informací „Pokračování na str. A4“, čl. 2 naopak zpětným odkazem „Pokračování ze str. 1“ hned po titulku začíná. Čl. 1 uvádí před vlastním textem lokalitu Praha, čl. 2 uzavírá jméno jeho autora. Oba novinové příspěvky jsou situovány v levé dolní polovině aktuální strany. Čl. 1 je stejně jako čl. 2 rozdělen svislou tečkovanou čarou na dva stejně rozsáhlé sloupce, které se dále člení na odstavce. Sloupce čl. 1 tvoří

zároveň odstavce, čl. 2, který je rozsáhlejší, má odstavců pět. Tučný titulek „*Klaus kritizoval povinné očkování vojáků, armáda ho zrušila*“ v čl. 1 obsahuje na rozdíl od titulku čl. 2 přívlastek „*povinné*“. Obecně jsou totiž titulky navazujících částí článků oproti těm na úvodní straně obvykle mírně modifikovány. Oba titulky nezmiňují, o jaké očkování se konkrétně jedná („proti prasečí chřipce“) celkem ze tří důvodů - titulek má být co nejstručnější, doplňující informace jsou uvedeny ve vlastním textu článku a od čtenáře se očekává, že má alespoň základní přehled o aktuálních událostech a již ví, o jaké očkování přesně jde. V titulcích zároveň není uvedeno křestní jméno prezidenta. Právě pro zpravodajské titulky je uvádění pouze příjmení osob, kterých se událost týká, charakteristické. Využití subjektu „*armáda*“ ve spojení se zrušením povinného očkování má za účel zestručnit sdělení. Předpokládá se, že čtenářům bude jasné, že rozkaz nezrušila armáda jako taková, ale pouze členové jejího velení. Titulek jako celek může v adresátovi vyvolat pocit, že armáda povinné očkování proti prasečí chřipce zrušila na základě kritiky prezidenta Václava Klause.

Obsahová stránka částí článku se liší pohledem na věc - čl. 1 se věnuje kritice prezidenta Václava Klause, čl. 2 kauzu přibližuje z pozice nespokojených vojáků. Zatímco televizní příspěvek informuje v první řadě o zrušení povinného očkování pro všechny vojáky a civilní zaměstnance české armády a teprve potom uvádí v závislosti na tom jejich negativní ohlasy spolu s nesouhlasem Václava Klause, ve vlastním textu článku je tomu naopak. I přesto, že se v předposledním odstavci čl. 2 píše o tom, že se nezná důvod náhlé změny rozkazu náčelníka Generálního štábu Armády ČR Vlastimila Picka, v adresátovi může článek jako celek vzbuzovat dojem, že za okamžitou změnou rozhodnutí stojí právě kritika prezidenta ČR. V rámci případu není v celém článku na rozdíl od mluveného textu zmíněn ministr obrany Martin Barták. Obsahově koresponduje s televizní zprávou první odstavec čl. 1. Psaný text využívá přímou řeč prezidenta (druhý odstavec čl. 1) a jednoho vojáka (poslední odstavec čl. 2). „*Velení armády původně počítalo, že nařídí očkování 16 000 vojáků a občanských zaměstnanců. Koho se bude týkat nyní, zatím nesdělilo.*“ - podtržená část sdělení je stejně otevřená a neurčitá jako poslední věta mluveného projevu.

Za intertext lze považovat nejenom všechny citace v komunikátu, ale například i zpětný odkaz na získané informace deníku MF DNES („*Rozkaz náčelníka generálního štábu k povinnému očkování vojáků proti prasečí chřipce, o němž včera informovala MF DNES...*“, „*Podle věrohodných informací MF DNES...*“) a informace z úst odborníků („*Což je podle právníků trestný čin zneužití pravomoci...*“, „*Jakkoliv i přední čeští odborníci ujišťují, že její spolehlivost schválila Evropská léková agentura...*“). Pasáž, v níž

se píše o věrohodnosti informací MF DNES, je také příkladem, kdy sám autor článku přesvědčuje čtenáře o autentičnosti předávané zprávy, a zároveň je součástí druhého odstavce čl. 2, z něhož značně vyplývá realizovaná investigativní⁶ činnost MF DNES.

V psaném textu můžeme narazit na **cizí slova** (*vakcína, epidemické, pandemické*), **personifikující spojení** („Rozkaz náčelníka generálního štábu k povinnému očkování vojáků proti prasečí chřipce, o němž včera informovala MF DNES, vyvolal v armádě netušenou vlnu odporu.“, „Zejména tento krok vojáky popudil...“, „Prezidentova slova se setkala v bojových jednotkách s mimořádným ohlasem.“), **metaforické vyjádření** (*vlna odporu*) a **propria** ((Václav) Klaus, (Vlastimil) Píček). U vlastních jmen osob se objevují i názvy jejich funkcí (*prezident, náčelník generálního štábu, generál, vrchní velitel ozbrojených sil*). Mezi nejpoužívanější slova komunikátu patří *očkování, očkovat, povinné a prasečí*. Koherenci psaného projevu zajišťuje například **konektor** („Což je podle právníků trestný čin...“), **anaforická pronominalizace** („...a zvýšil jejich nedůvěru k bezpečnosti vakcíny proti prasečí chřipce. Jakkoliv i přední čeští odborníci ujišťují, že její spolehlivost schválila Evropská léková agentura a bylo jí bez problémů očkováno již 80 milionů lidí.“) a **elipsa** („Koho se bude (očkování) týkat nyní, zatím (velení armády) nesdělilo.“). V komunikátu je třikrát výrazně oddělena informace pomlčkou místo čárky, ve dvou případech se jedná o vsuvku („...na němž se bude - bez jejich souhlasu - vakcína zkoušet.“, „...kteří jim - na základě nařízení Píčka - hrozili tresty a vyhazovem z armády...“). Druhá část přímé řeči prezidenta obsahuje i grafické naznačení **aposiopese** („Mělo by to jisté oprávnění v akutní epidemické situaci, ale v ní evidentně nejsme...“).

Novinový příspěvek zahrnuje i několik nesrovnalostí. Jednou z nich je neúplný oficiální název funkce Vlastimila Píčka (Náčelník generálního štábu (Armády ČR) Vlastimil Píček). V kompletním označení funkce se pak navíc píše velké počáteční písmeno u slova *generálního*. Druhou nesrovnalost tvoří neobvyklé využití konektoru tam, kde by měly být jednotlivé věty odděleny spíše čárkou („...že se nechávají očkovat dobrovolně. Což je podle právníků trestný čin zneužití pravomoci...“). V druhém sloupci čl. 2 dochází k využití nevhodného navázání na předchozí větu („...zvýšil jejich nedůvěru k bezpečnosti vakcíny proti prasečí chřipce. Jakkoliv i přední čeští odborníci ujišťují...“), které budí dojem, jako by šlo o přepis mluveného projevu do písemného. Obě informace se dají jednoduše propojit tak, aby čtenář jasně pochopil, že vojáci nedůvěřují vakcíně i přes to, že odborníci ujišťují o její spolehlivosti a bezpečnosti.

---

⁶ Pátřející; slovo se používá v souvislosti s žurnalistikou.

Mluvený text je oproti psanému velmi stručný a nevyužívá přímou řeč (kromě řeči moderátora, předávajícího zprávu). Z psaného textu na rozdíl od toho mluveného, ať už tak jeho autor zamýšlel nebo ne, částečně vyplývá, že rozkaz k povinnému očkování byl zrušen kvůli kritice Václava Klause.

3.3.3. Rozbor 3

Události 28. 1. 2010

Výzva ke změně zákona

Ve velmi stručné zprávě (viz s. 56) se ve čtyřech větách dozvídáme informace, týkající se obdržení Kmetiněveské výzvy ministryní spravedlnosti Danielou Kovářovou a poslanci. Celý mluvený projev moderátora doprovází ilustrační záběry a hudební podkres, využívaný vždy u tohoto typu krátkých zpráv.

Hlasatel nejdříve informuje o obdržení výzvy ke změně zákona, pak zmiňuje, co je jejím předmětem, dále udává konkrétní příklad daného problému, jenž s požadavkem změny zákona souvisí, nakonec se dozvídáme počet lidí, kteří výzvu podpořili, a komu dokument bude předložen.

V komunikátu se velmi často objevují podstatná jména. Z koherenčních prostředků je využita například **anaforická pronominalizace** („*ministryně spravedlnosti daniela kovářová a poslanci dostali od obyvatel kmetiněvsi výzvu ke změně zákona. nelíbí se jim že mladistvým pachatelům po odpykání trestu zůstává čistý rejstřík. týká se to i chlapce který v roce dva tisíce čtyři právě v obci na kladensku zavraždil spolužačku, a teď opustil výchovný ústav.*“) a **substituace** (*kmetiněves = obec na kladensku; výzva ke změně zákona = dokument*). V jednom případě se v textu vyskytuje i **přenesený význam** („...a na stůl ho dostane petiční výbor sněmovny.“).

MF DNES 29. 1. 2010

Změní vrah z Kmetiněvsi zákon? - Trestejte děti, které vraždily

Psaný text (viz s. 56) je rozdělen na dvě části - krátkou upoutávku a hlavní článek. Upoutávka se nachází v levém sloupci titulní strany a je součástí minirubriky DNES čtete. Má za účel přitáhnout pozornost adresátů, aby si přečetli související článek na druhé straně sešitu A. Obsahem titulku upoutávky je řečnická otázka „Změní vrah z Kmetiněvsi

zákon?“, která je formulována zajímavým a poutavým způsobem, jelikož se neptá na to, zda zákon změnil obyvatelé Kmetiněvsi nebo jejich výzva k jeho změně, ale zahrnuje do otázky přímo zločince, kterého se událost také týká. I přesto se od čtenářů očekává pochopení, že zákon nemůže změnit sám vrah, ale výzva, která je předmětem psaného komunikátu. Upoutávka nás sice informuje o tom, že „*Politici znovu uvažují o snížení věku trestní odpovědnosti. Přiměli je k tomu obyvatelé obce...*“, ale už není zmíněno, o jaké politiky konkrétně se jedná, a jakým způsobem je obyvatelé přiměli k zamyšlení a zvážení daného problému. Doplnující podrobnosti následují totiž v hlavním článku.

Ten je situován na straně A2 v horní části rubriky UDÁLOSTI A POLITIKA. Jedná se o nejrozsáhlejší novinový příspěvek strany, který má hned dva titulky, konkrétně jeden velký tučný titulek a velikostí a typem písma menší obyčejný, ale obsahem delší podtitulek. Tučný titulek „*Trestejte děti, které vraždily*“ si vypůjčuje slova obyvatel Kmetiněvsi - má charakter výzvy. Podtitulek opakuje předešlé sdělení upoutávky z předchozí strany, ovšem s tím rozdílem, že je zkrácen o informaci o činu třináctiletého chlapce. Hned po titulcích jsou před vlastním textem uvedeny *Kmetiněves* a *Praha* jako oblasti, jichž se událost bezprostředně týká.

Článek se z hlediska horizontálního členění skládá z pěti sloupců a dvanácti odstavců, z nichž jeden tvoří pouze jedna věta. Třetí sloupec navíc není přímou součástí vlastního textu novinového příspěvku, nýbrž obrazovým doprovodem. Je do něj zahrnut **titulek** „*Kmetiněveská výzva*“, **fotografie**, na níž se nachází ministryně spravedlnosti Daniela Kovářová a starosta Kmetiněvsi Luděk Kvapil, který jí předává Kmetiněveskou výzvu, a **informativní popis** k fotografii. Co se týče odstavců, posledních pět je od předchozích sedmi odděleno dalším titulkem „*Třináctiletý deviant*“, který naznačuje, že se následující text bude věnovat chlapci, který se v minulosti dopustil trestného činu právě v obci na Kladensku.

Informace jsou také vertikálně strukturovány, a to následujícím způsobem: nejprve se dozvídáme o sepsání výzvy ke změně zákona starostou Kmetiněvsi Luděkem Kvapilem, poté jsme informováni o politické reakci na ní, dále jsou uvedena konkrétní jména těch politiků, se kterými se starosta setkal a jimž předal uvedený dokument. Následuje citace ministryně spravedlnosti Daniely Kovářové, která se k obdržené výzvě vyjadřuje souhlasně. V rámci komunikátu je zmiňován i středočeský hejtman David Rath, jenž se chce tématu v budoucnu také věnovat, a senátor Alexandr Vondra, od něhož starosta Kmetiněvsi očekává podporu, a jehož přímé řeči je věnován jeden odstavec textu. V článku se pak objevuje názor poslankyně Zuzany Bebarové-Rujbrové, citace jejího

přesvědčení a citace starosty Luděk Kvapil, který oponuje sdělení poslankyně. Úsek textu, který se věnuje třináctiletému deviantovi, podává zprávu o podpoře výzvy dalšími lidmi, o jejich pocitech ze zločinu, který spáchal právě Robin P., o jeho zdravotním stavu a ústavní léčbě. Dále je nám přiblížen názor ředitele bohnické psychiatrické léčebny spolu s jeho přímou citací. Informace o původní věkové hranici trestní odpovědnosti v novém trestním zákoníku, při jehož podpisu vyjádřil prezident Václav Klaus svůj náhled na snížení věkové hranice, se nachází společně se zmínkou aktuální hranice věku v samotném závěru článku.

Mezi intertextové úseky patří pět výše zmíněných citací a zároveň i citace Václava Klause zakomponovaná do vlastního textu autora příspěvku („*Už při jeho podpisu označil prezident Václav Klaus snížení hranice za „diskutabilní“ a za „důsledek momentální nálady části Sněmovny“.*“). Intertextového charakteru jsou také informace z úst starosty Luděk Kvapil a lékařů Robina P. („*Podle něj už kmetiněveské výzvě vyjádřilo podporu...*“, „*Podle lékařů má Robin P. sklony k sadistickému chování a sexuálnímu násilí.*“).

Ve čtyřech případech se v textu (jednou v upoutávce, dvakrát v hlavním článku a jednou v informativním popisku k fotografii) opakují podrobnosti o činu třináctiletého devianta, které jsou vždy lehce modifikovány.

Psaný komunikát obsahuje mnoho **proprií** (Kmetiněves, Robin P., Luděk Kvapil, Zuzka Bebarová-Rujbrová, Daniela Kovářová, David Rath, Alexandr Vondra, Václav Klaus). V rámci uvozovacích vět za výše zmiňovanými citacemi jsou pak využívána jen příjmení osob, nebo nejsou naopak využívána vůbec („...oponuje jí Kvapil.“, „...říká Vondra.“, „...vedla ministryně.“, „...vedla pro ČTK.“). U vlastních jmen osob jsou také někdy uváděny jejich funkce (starosta, předsedkyně petičního výboru Sněmovny, ministryně spravedlnosti, středočeský hejtman, senátor, poslankyně, ředitel bohnické psychiatrické léčebny, prezident). Kromě toho můžeme v textu narazit i na několik **cizích slov** (oponuje, brutálně, sadistickému, recidivy, legálně). V upoutávce i hlavním článku se objevuje **substitute propria apelativem** (Kmetiněves = obec), **anaforická pronominalizace** (např. „Politici znovu uvažují o snížení věku trestní odpovědnosti. Přiměli je k tomu obyvatelé obce...“, „Starosta Luděk Kvapil sepsal jménem obyvatel obce výzvu...“ - „A první politici už na ni reagují.“, „...původně obsahoval i nový trestní zákoník...“ - „Už při jeho podpisu označil prezident Václav Klaus...“). Dalšími využitými koherenčními prostředky jsou **konektory** („A první politici už na ni reagují.“, „Ale u tak závažných zločinů...“, „Že je to špatné...“) a **elipsy** („Osobně se (Kvapil) setkal

i s ministryní spravedlnosti...“, „*Ačkoli (Robin P.) vraždil...“*). V psaném textu se vyskytuje i jedna gramatická chyba - neshoda přísudku s podmětem („*Podle něj už kmetiněveské výzvě vyjádřily podporu přes tři tisíce lidí.*“).

Základní paralelu mluveného a psaného textu tvoří hlavní jádro sdělení. Tím je zpráva o obdržení Kmetiněveské výzvy politiky, jejímž předmětem je snížení věkové hranice trestní odpovědnosti. Autentičnost komunikátů dokazují v první řadě ilustrační záběry televizního příspěvku, na jejichž začátku se objevuje ministryně spravedlnosti Daniela Kovářová, která drží v ruce převzatou Kmetiněveskou výzvu, v článku pak citace politiků a obrazový doprovod. Psaný text je oproti mluvenému o mnoho delší a uvádí výroky politiků.

3.3.4. Rozbor 4

Události 28. 1. 2010

Prezident Klaus k prasečí chřipce

Mluvený text (viz s. 57) je horizontálně rozdělen na dvě části - úvodní sdělení moderátora a předtočenou reportáž, v níž dochází k pravidelnému střídání replik zpravodaje a dotázaných účastníků.

Titulek „*Prezident Klaus k prasečí chřipce*“, který doprovází promluvu hlasatele, využívá jen příjmení prezidenta, nikoli jeho celé jméno, a neuvádí žádné sloveso, které by vyjadřovalo vztah Václava Klause k prasečí chřipce. Je tomu tak, jelikož titulek má pouze doprovodnou funkci. Úvodní moderátorovu promluvu vzápětí střídají ilustrační záběry spolu s informacemi z úst reportéra, na které navazuje část přímé řeči hlavního hygienika, která byla natočena na půdě Ministerstva zdravotnictví. Poté opět přicházejí na řadu ilustrační záběry s promluvou zpravodaje, za kterou následuje část nahrávky telefonního rozhovoru, v rámci něhož promlouvá mluvčí náčelníka Generálního štábu AČR. Během něj má divák možnost shlédnout fotografii mluvčí a titulek uvádějící její jméno a funkci. Poslední replika reportéra se dělí na dva úseky - první větu doprovázenou ilustračními záběry a druhou větu, kterou zpravodaj pronáší před budovou již zmiňovaného ministerstva.

Z hlediska obsahu se nejprve dozvídáme o Klausově zájmu o informace týkající se stavu prasečí chřipky na území ČR a v souvislosti s tím o jeho obrácení se s dotazem na

hlavního hygienika Michaela Víta. Závěr promluvy moderátora připomíná divákům v nedávné minulosti odvysílané informace o kritice povinného očkování, kterou pronesl právě Václav Klaus. První replika předtočené reportáže si propůjčuje otázku z úst prezidenta, v rámci mluveného textu tzv. řečnickou otázku, na níž si vzápětí sám reportér odpovídá. Jako důkaz předchozího sdělení následuje výrok hlavního hygienika Michaela Víta. Reportér doplňuje promluvu hygienika pár slovy a vrací se k nedávnému rozkazu náčelníka generálního štábu. K aktuálnímu stavu se velmi neurčitě vyjadřuje Mira Třebická, mluvčí náčelníka Generálního štábu AČR. Závěr předtočené reportáže informuje o počtu vakcín, které jsou momentálně k dispozici, a kolik lidí ji zatím využilo.

Moderátor, reportér i dva dotázaní účastníci televizního příspěvku mluví spisovným jazykem, v jednom případě je využita hovorová podoba číslovky (*sto sedumdesát tisíc*).

Autentičnost zprávy podporují přímé výroky Michaela Víta a Miry Třebické. Zároveň ji zvyšují i intertextové úseky textu („*prezident jako velitel ozbrojených sil už ve středu kritizoval povinné očkování vybraných vojáků...*“, „*podle michaela víta riziko pandemie chřipky v česku trvá.*“, „*proto je podle víta z preventivních důvodů nutné v očkování proti prasečí chřipce pokračovat.*“, „*o povinném očkování vybraných vojáků a zaměstnanců armády rozhodl v minulých dnech náčelník generálního štábu...*“).

Mezi nejčastěji opakující se slova mluveného textu patří (*prasečí*) *chřipka*, *česko* a *očkování*. V televizním příspěvku se objevuje řada **proprií** (vlastní jména osob - *václav klaus*, *michael vít*, *vlastimil picek*; jména zeměpisná - *česko* (jednoslovné označení ČR), *česká republika*, *olomoucký a moravskoslezský kraj*; jména institucí a organizací - *bezpečnostní rada státu*, *ministerstvo zdravotnictví*) a **cizích slov** (*pandemie*, *epidemická*, *aktivita*, *webových*, *preventivních*, *dispozici*, *vakcín*). U využitých vlastních jmen osob ve dvou případech dochází i k připojení názvu jejich funkcí („*...hlavního hygienika michaela víta...*“, „*...náčelník generálního štábu vlastimil picek...*“). Mluvený příspěvek obsahuje i několik **personifikujících spojení** (*roste počet*, *obrana slíbila*, *rozhodnutí nepadlo*, *třetina se nechala očkovat*), která jsou pro zpravodajský styl charakteristická.

K soudržnosti textu přispívá kromě tematicko-rematické posloupnosti i **substituce** (*václav klaus* = *prezident*; *prasečí chřipka* = *nemoc/onemocnění*; *povinné očkování vybraných vojáků* = *rozkaz/nařízení*), **elipsa** („*o informace požádal (václav klaus) hlavního hygienika michaela víta...*“)) a **anaforická pronominalizace** („*v některých krajích především v olomouckém a moravskoslezském totiž roste počet nakažených chřipkou a to především u mladých lidí. R-MV: toto může být zvyšující se epidemická aktivita tohoto onemocnění v české republice.*“).

MF DNES 29. 1. 2010

Klausovo nové téma: prasečí chřipka - Kde je pandemie? ptá se Klaus hygieniků

Novinový příspěvek (viz s. 57 a 58) má podobný charakter z hlediska umístění a částečně i rozsahu upoutávky a hlavního článku jako ten, který se věnoval tématu snížení věkové hranice trestní odpovědnosti na základě výzvy obyvatel obce Kmetiněvsi (viz kap. 3.3.3.). Upoutávka tohoto psaného textu je totiž také součástí minirubriky DNES čtete, která se nachází v levé části titulní strany a která má přilákat pozornost adresátů. Slouží k tomu, aby navnadila několika slovy čtenáře k přečtení hlavního článku. Podtržená část titulku upoutávky „*Klausovo nové téma - prasečí chřipka*“ naráží implicitně na téma globálního oteplování, které prezident Václav Klaus v minulosti veřejně hodně řešil, a seznamuje s obratem zájmu k jinému tématu - prasečí chřipce. Obojí se dále zmiňuje i ve vlastním textu upoutávky, který je stručný, ale i přesto bohatý na využití různých jazykových prostředků, jako jsou **cizí slova** (*pandemie, globálním*), **vlastní jméno osoby** (*Václav Klaus*, v rámci titulku pouze jeho příjmení v podobě přídavného jména) a **zeměpisné jméno** (*Česko*), **názvy funkcí osob** (*prezident, hlavní hygienik*), z koherenčních prostředků je to **elipsa** („*Václav Klaus/Prezident*) *Vyzval hlavního hygienika...*“) a **anaforická pronominalizace** („*Po globálním oteplování si prezident Václav Klaus našel nové téma...*“ - „...*ať mu sdělí...*“).

Hlavní článek tvoří titulek, uvedení lokality *Praha*, vlastní text, který je rozdělen do pěti sloupců a deseti odstavců, a jméno jeho autorky spolu s odkazem na zdroj („*s využitím iDNES.cz*“).

Titulek „*Kde je pandemie? ptá se Klaus hygieniků*“ na první pohled vypadá jako citace prezidenta s následnou uvozovací větou. Jedná se však pouze o modifikaci dotazu Václava Klause, jenž formuloval ve skutečnosti tak, zda na území ČR panuje v současnosti pandemie prasečí chřipky stejně, jako tomu bylo podle hlavního hygienika Michaela Víta v listopadu minulého roku.

Obsahová stránka článku je velmi rozmanitá, jelikož jeho autorka nezůstává jen u samotné zprávy o výzvě prezidenta Václava Klause směrem k hlavnímu hygienikovi. První odstavec vlastního textu je rozšířenou verzí sdělení upoutávky z titulní strany. V dalších úsecích psaného komunikátu se dozvídáme, z jaké pozice, kdy a za jakých okolností prezident žádá hlavního hygienika o informace. Následuje citace prosby

prezidenta vůči Michaelu Vítovi. Na dalších řádcích se lze dočíst o obavě hlavního hygienika z návratu epidemie prasečí chřipky a o odezvě na Klausovu otázku na základě této obavy a stavu nemocnosti ve dvou krajích republiky. Vlastní text autorky se střídá s dvěma citacemi Michaela Víty, který v nich vyjadřuje svůj názor na nutnost pokračovat v očkování a také hodnotí zájem Václava Klause o celkovou situaci. Předposlední dva odstavce jsou věnovány výroků politologa Rudolfa Kučery, jenž prezidentovo počínání nekompromisně kritizuje. Závěr článku uzavírají informace o rozkazu povinného očkování vybraných vojáků, které se na veřejnost dostaly již v minulých dnech.

Intertextovost zajišťují všechny zmíněné citace, komentář uvádějící jednu z nich („Podle něho se prezident do tématu chřipka vložil proto, aby o něm bylo slyšet.“) a zároveň i poslední odstavec, který připomíná informace z článku vyšlého v předchozím dni.

Novinový příspěvek obsahuje mnoho druhů jazykových prostředků, mezi něž patří například: **obrazná pojmenování** (na půdě Rady Evropy, v dalších vlnách pandemie), **expresivně zabarvené výrazy** (Téma globálního oteplování je už trochu ohrané...“, „Klaus se o téma prasečí chřipka otřel už podruhé.“), **personifikující spojení** („...zda Česko stále sužuje pandemie chřipky.“, „...zda Světová zdravotnická organizace nepřecenila dopady prasečí chřipky a nevyhlásila pandemii unáhleně.“, „...už v dvou krajích onemocněl větší počet školáků...“, „...armáda slíbila, že plán přehodnotí.“), **cizí slova** (např. globálního, argument, autoritativně, imunita, preventivním, diplomaticky, panika, pandemie, epidemie apod.), **vlastní jména osob**, **zeměpisné jméno Česko**, **oficiální názvy funkcí osob** (jeden z nich má však neoficiální charakter - šéf generálního štábu, namísto náčelníka Generálního štábu AČR), **oficiální názvy organizací/institucí** (Rada Evropy, Světová zdravotnická organizace) a **frazém** (prezident se vložil do tématu - vložit se do něčeho). V komunikátu se také vyskytuje tzv. **větný ekvivalent** („Dříve s oteplováním, teď s pandemií“). V rámci druhé citace Michael Vít mluví o Václavu Klausovi jako o *profesorovi*, výjimečně tak dochází k tomu, že není v pojmenování osoby použito ani její jméno a funkce, nýbrž vědecký titul.

Zmiňované expresivně zabarvené výrazy jako ohrané téma, otřel se o téma již podruhé, které autorka v textu využila, vzbuzují dojem, že se i ona přiklání na stranu těch, kteří s jednáním Václava Klause nesouhlasí. Nechť je důkazem i fakt, že převážný prostor článku je věnován právě těm, kteří se staví vůči prezidentovi do opozice.

Komunikát je provázán také řadou koherenčních prostředků, z nichž se nejčastěji objevuje **elipsa** („(Václav Klaus/Prezident) Použil silný argument...“, „O údaje si (Václav

Klaus/prezident) napsal včera...“, „*Vít se však obává, že by se (epidemie) mohla vrátit...*“ apod.), dále **anaforická pronominalizace** („*Politolog Rudolf Kučera je příkřejší. Podle něho se prezident do tématu chřipka vložil proto, aby o něm bylo slyšet. „To je ta jeho posedlost, že chce kritizovat ekologické a teď i zdravotnické organizace...*““), **substituce** (*školáci a mladí lidé do 24 let = věkové skupiny; prasečí chřipka = nemoc; rozkaz vojákům = plán*) a **konektory** („*A musíme brát v úvahu...*“, „*Proto je nutné...*“).

V textu jsou kromě obvyklých interpunkčních znamének využity pomlčky a závorky, které naznačují výraznější vzájemné oddělení částí textu.

Jako výraznou nesrovnalost psaného komunikátu chápu využití spojky *aby* hned dvakrát za sebou v předposledním souvětí článku.

Mluvený i psaný text spojuje časté využití slovního spojení (*prasečí*) *chřipka*, dále využití proprií, cizích slov, personifikujících spojení a koherenčních prostředků. Oba komunikáty obsahují i přímou řeč některých osob, jichž se událost týká. Psaný text se od mluveného odlišuje mírným emotivním zabarvením sdělení a obraznými pojmenováními.

3.3.5. Rozbor 5

Události 29. 1. 2010

CK Sunny Days zatím bez pojištění

Mluvený komunikát (viz s. 59) má obvyklou strukturu: úvodní sdělení moderátora a předtočenou reportáž, která se skládá z čtyř replik reportérky, mezi nimiž jsou vloženy jednotlivé audiovizuální záznamy promluv tří dalších komunikujících subjektů.

Hlasatel ve třech větách divákům oznamuje aktuální informaci o tom, na základě čeho se musí změnit cestovní kancelář Sunny Days (dále jen „SD“) na cestovní agenturu, a co z toho pro ní plyne. Úvodní replika reportérky velmi stručně upřesňuje, s jakou pojišťovnou měla SD podepsanou smlouvu proti úpadku. Objevuje se v ní i menší nesrovnalost - informace o tom, že SD už není pojištěna. Vylučuje se s následujícím sdělením Jiřího Cívky, mluvčího pojišťovny Generali, vzhledem k tomu, že reportáž byla odvysílána ještě dva dny před skončením platnosti pojistné smlouvy. V ostatních replikách reportérka hovoří o snaze SD uzavřít novou smlouvu proti úpadku, dále ubezpečuje klienty, kteří si zakoupili zájezd od SD do 31. 1. 2010, že nemusí mít obavy o finance

vložené do dovolené prostřednictvím této kanceláře. V závěru zpravodajka upozorňuje na neaktuální a nedostačující informace o cestovních kancelářích na jejich webových stránkách (zahrnuje mezi ně i SD), dále ve dvou větách obecně SD charakterizuje a uzavírá nerozsáhlejší repliku reportáže poukázáním na možnost, že do stejné situace se za existence přísnějších podmínek při uzavírání pojistek mohou dostat i další cestovní kanceláře. Mezi jednotlivými promluvami reportérky se kudálosti vyjadřují i další účastníci televizního příspěvku: mluvčí pojišťovny Generali informuje, dokdy je u jejich společnosti SD pojištěna, právní zástupce poznamenává, že činnost SD bude i přes vše pokračovat nadále formou činnosti agenturní, a předseda Asociace cestovních kanceláří ČR radí všem budoucím klientům, co si mají o vybrané cestovní kanceláři zjistit, než si u ní zaplatí zájezd.

Mluvený projev reportérky doprovází ilustrační záběry stejně jako část nahrávky telefonního rozhovoru, který je ještě navíc doplněn o fotografii právního zástupce a titulek s jeho jménem a funkcí.

Zpráva působí jako celek autenticky vzhledem k informacím poskytnutým ze strany - v rámci této kauzy - kompetentních osob.

Komunikační prostředí v reportáži nelze přesně charakterizovat. Jisté však je, že reportérka a mluvčí pojišťovny Generali se během promluvy nacházeli v interiéru (zpravodajka konkrétně v kancelářském prostředí, Jiří Cívka nejspíš v budově pojišťovny), Jan Papež naopak v exteriéru a právní zástupce Michal Kroft hovořil telefonem.

Z neverbálních projevů využívá jak moderátor a reportérka, tak i dotázaní účastníci reportáže především mírné pokývání hlavou a pozvedání obočí. Reportérka při jedné z promluv na kameru zaujímá pozici v sedě u stolu, o který se opírá oběma rukama. V jednu chvíli i velmi mírně pohybuje horní částí těla. Při natáčení rozhovoru se Jiří Cívka i Jan Papež nedívají do kamery, nýbrž na reportérku, se kterou hovoří. Všichni dotazovaní účastníci reportáže ve svém projevu alespoň jedenkrát využívají hezitační zvuky.

V televizním příspěvku, jehož záměrem je nejen informovat, ale i ubezpečovat, upozorňovat a radit, se objevují **cizí slova** (*agentura, konkurence, kontinuálně, neoficiálních, webových, sany dejs, dženerali*), **hovorové výrazy** (*cestovka, pondělka*) a **propria** (cizojazyčné názvy společností - *sany dejs, dženerali*; zeměpisný název - *česku*; označení příslušníků národa - *čechů*). Návaznost textu jako obvykle zajišťují koherenční jazykové prostředky: **substituce** (*cestovní kancelář sany dejs = sany dejs, jedna z největších tuzemských firem; společnost dženerali = pojišťovna dženerali; cestovní*

kanceláře = firmy), **elipsy** („od pondělka nesmí (cestovní kancelář sany dejs) prodávat vlastní zájezdy...“, „(cestovka sany dejs) už není (pojištěná u společnosti dženerali.“)

a **anaforická pronominalizace** („...že si mají dávat pozor na to, zda jejich cestovní kancelář pojištěna je ee nebo není. to je určité základní pravidlo hry.“, „sany dejs ((míněno Sunny Days)) patří mezi největší cestovky v česku. loni s ní podle neoficiálních informací odjelo na dovolenou necelých padesát tisíc česků.“).

V rámci jedné ze čtyř replik reportérky se vyskytuje nesrovnalost - využití dvou slov v mužském rodě ve spojitosti s cestovní kanceláří Sunny Days („to co mají firmy na svých webových stránkách většinou nestačí. příkladem je i samotný sany dejs ((míněno Sunny Days)). ten má na svých webových stránkách pojistnou smlouvu...“) namísto ženského, objevujícího se v předešlých větách.

MF DNES 30. 1. 2010

Sunny Days končí s dovolenými

Novinový příspěvek (viz s. 60) se nachází v sešitu A, rubrice EKONOMIKA, konkrétně v levé dolní polovině strany pod nejrozsáhlejším článkem strany, nalevo od inzerce a nad dvěma tabulkami s aktuálními kurzovními lístky.

Článek uvádí tučný titulek „Sunny Days končí s dovolenými“, z něhož není patrné, co je příčinou situace, a tak nutí čtenáře přečíst i podtitulek „Cestovce končí pojištění, nebude moci prodávat vlastní zájezdy“, který slouží jako doplnění/vysvětlení prvotní informace. Před vlastním textem se nachází název lokality Praha a uvedení informačního zdroje iDNES.cz.

Psaný text je rozčleněn do tří stejně rozsáhlých sloupců a osmi odstavců. Informace jsou vertikálně strukturovány následujícím způsobem: první a druhý odstavec rozšiřuje informace z titulků - uvádí, u koho a kdy cestovní kancelář Sunny Days (dále jen „SD“) končí pojištění, a zmiňuje se o její snaze získat u jiné pojišťovny nové. Dále se v článku píše o variantě, jak zachovat činnost SD. Sdělení, které následuje poté, slouží jako vysvětlení, jakým způsobem by náhradní možná aktivita SD mohla fungovat. Zhruba v polovině článku se nachází úsek intertextového charakteru, v němž je zmínka o důvodu neprodloužení smlouvy podle slov mluvčího pojišťovny Generali. Text pokračuje opakováním informace o snaze SD uzavřít smlouvu jinde. Ve druhé polovině psaného komunikátu se lze dozvědět o nezájmu vyjadřovat se ke vzniklé situaci ze strany spolumajitelů SD. Na dalších řádcích se připouští, že SD má problémy s nedostatkem

klientů už delší dobu, a tento fakt potvrzuje následující citace Michala Tůmy, marketingového ředitele společnosti Invia.cz. Předposlední oddíl textu zprostředkovává informace o aktuálním počtu klientů SD v zahraničí, získané od Asociace cestovních kanceláří. O možnosti zakoupit si zájezd od SD do 31. 1. 2010, kdy jí ještě běží pojistka, se píše v závěru textu. Poslední věta ubezpečuje klienty, kteří už tak učinili, že o své peníze nepřijdou.

Autor textu volil z koherenčních prostředků nejčastěji **substituci** (*Sunny Days = cestovka, jeden z největších vývozců českých turistů, firma, jedna z největších cestovek v Česku, společnost*), **anaforickou pronominalizaci** („*Pro Sunny Days to znamená vyvrcholení problémů...*“, „*Prodáváme jich poměrně málo, zájem o jejich zájezdy...*“) a **elipsu** ((*Agentura*) *Pouze předprodává zájezdy cestovních kanceláří.*“), z hlediska lexikologického pak různé druhy **propríí** (vlastní jména osob - *Ben Ahmed Ridha, Chedli ben Sadok Ben Said, Michal Tůma*; názvy společností - *Sunny Days, Generali, Invia.cz, Asociace cestovních kanceláří*; zeměpisné názvy - *Afriky, Tuniska, Česku, Egyptě*). V komunikátu se objevují **hovorové podoby slov** cestovní kancelář (*cestovka*) a pondělí (*pondělka*). Mezi využitá **cizí slova** patří např. *agentura, Sunny Days, Generali*. Ve třetím odstavci se vyskytuje vsuvka, která je ohraničena pomlčkami, nikoli čárkami.

Paralelou obou textů je záměr informovat o budoucí změně cestovní kanceláře na cestovní agenturu z důvodu vypršení pojistné smlouvy u společnosti Generali, o snaze SD uzavřít smlouvu s jinou pojišťovnou a záměr ubezpečovat tu část klientů, která zaplatila za služby SD do 31. 1. 2010. Psaný komunikát obsahuje navíc části textu, ve kterých se píše o předmětu činnosti cestovní agentury jako takové, a zároveň tři úseky textu jdoucí po sobě, z nichž v prvním je zmínka o spolumajitelích SD, v druhém o existenci dlouhodobých problémů SD, které přímou řečí v uvozovkách potvrzuje Michal Tůma, a ve třetím o aktuálním počtu klientů SD v zahraničí. Komunikáty se od sebe odlišují také jiným způsobem vertikálního uspořádání informací. Mluvený text dává prostor k vyjádření více osobám.

3.3.6. Rozbor 6

Události 31. 1. 2010

Vykrádání sanitek v Ostravě

Mluvený projev (viz s. 61) tvoří celkem osm replik. V rámci první z nich hovoří moderátorka, ostatní jsou součástí předtočené reportáže - čtyři repliky reportéra jsou pravidelně střídány třemi replikami dalších dvou účastníků reportáže, z nichž jeden se k situaci vyjadřuje v televizním příspěvku dvakrát.

Moderátorka v úvodní replice informuje o opakujícím se zaměření ostravských zlodějů na sanitky sloužící k rychlé lékařské pomoci. Reportérova první promluva v předtočeném příspěvku se váže na ilustrační audiovizuální záznam, na němž vyjíždí vůz rychlé záchranné služby z garáže základny. Poukazuje na to, že stejným způsobem začínal minulý den výjezd lékařů do Ostravy-Výškovic, kam jeli zachraňovat osmiletého chlapce. Následuje jedno ze dvou vyjádření Lukáše Humpla, mluvčího ÚSZS Moravskoslezského kraje, ve kterém jsou divákům přibližována konkrétní fakta o průběhu záchrany dítěte. Střídá ho reportérovo sdělení o krádeži GPS navigace z lékařského vozu právě v době, kdy záchranáři bojovali o život osmiletého chlapce. Kolega okradeného záchranáře dává ve svém výroku najevo rozhořčení nad počínáním neznámého zloděje a vyslovuje názor, že by se mělo české zákonodárství snažit těmto zločinům zabránit. Reportér dále zmiňuje, že krádež není svého druhu první, a připomíná, kdy se odehrála ta předchozí. Lukáš Humpl se ve své druhé replice s podivem pozastavuje nad neskutečnou absurditou události. V poslední replice se zpravodaj věnuje okolnostem první krádeže a možné délce trestu za tento trestný čin.

V předtočeném příspěvku je mluvený projev reportéra doplňován ilustračními záběry, až na poslední sdělovanou informaci, při níž je v záběru kamery sám zpravodaj, stojící u jednoho z vozů rychlé lékařské pomoci. Ve stejném komunikačním prostředí se nacházejí při rozhovoru i oba výše zmiňovaní účastníci televizního příspěvku.

Co se neverbálních projevů týče, moderátorka jich využívá hned několik - mírně pokývá hlavou, pozvedá obočí a ruce, které chvílemi spojuje propletením prstů. Mluvčí ÚSZS Moravskoslezského kraje Lukáš Humpl se při rozhovoru dívá se směrem k reportérovi, na rozdíl od kolegy okradeného záchranáře, který na reportéra pohlédne jen jednou na pár vteřin, poté těká očima po okolí a neustále pokyvuje hlavou nahoru-dolů,

ze strany na stranu. Oba dotázaní využívají místy také hezitační zvuky a dloužení samohlásek.

Z jazykových prostředků se v mluveném textu vyskytují například výrazná **obrazná pojmenování** (*cynismus nejhrubšího zrna, terčem jejich řádění, na vlas stejnou krádež*), **cizí slova** (*cynismus, ventilaci, džípies ((míněno GPS)) navigace, hyenizmu, legislativa, ambulantní, agresorů*), **hovorové podoby slov** (*tenhle, ošetřujou, myslim*), **personifikující spojení** (*legislativa by se měla rozhoupat a přitvrdit*), **expresivum** (*vrchol nejvyššího hyenizmu*) a **proprium** (*do ostravy-výškovic*). Komunikát je provázán **substitucemi** (*cynismus nejhrubšího zrna = průměr; sanitka rychlé lékařské pomoci = sanitka, auto, vozidlo, vůz; člověk = ohrožené dítě, osmiletý chlapec; útočníci = agresori*) a **anaforickými pronominalizacemi** („...tak tenhle průměr se bez nadsázky hodí na chování některých ostravských zlodějů. v průběhu deseti dnů se totiž už podruhé stala terčem jejich řádění sanitka...“, „to je: (.) vrchol nejvyššího hyenizmu, když ošetřujou zraněného nebo nemocného člověka dítě v autě a: někdo je schopen něco takového udělat a myslim si že už by se měla naše legislativa rozhoupat k něčemu a přitvrdit v těchto věcech aby k tomu nedocházelo už.“ - kolega okradeného záchranáře se tak v celé replice několikrát vrací ke krádeži.).

Záměrem televizního příspěvku je především informovat a poukázat na absurditu činů zlodějů, kteří jsou schopni krást zařízení ze sanitek, která napomáhají k rychlé záchrance života lidí.

MF DNES 1. 2. 2010

Zloděj ukradl navigaci ze sanitky

Novinový článek (viz s. 62) je umístěn v sešitu A, rubrice Z DOMOVA, v pravém sloupci, kde je součástí minirubriky UDÁLOSTI spolu s dalšími čtyřmi články. Rozsahem je velmi stručný - text se skládá pouze ze dvou vět situovaných do jednoho odstavce.

Z titulku „Zloděj ukradl navigaci ze sanitky“ jasně vyplývá, co bude předmětem článku. Ve dvou větách se dozvídáme o krádeži navigace ze záchranného vozu a o tom, že je to už druhý případ za 14 dní. Před vlastním textem je mimo jiné uvedena lokalita Ostrava a v kulatých závorkách zkratka jména autora.

V titulku a textu se objevuje dohromady třikrát **cizí slovo navigace**, dále se v psaném komunikátu vyskytují **propria** (*Ostrava, Ostravě-Zábřehu*), **substituce** (*sanitka = vůz; zloděj = někdo*) a **konektor** („...a z vozu mezitím někdo ukradl navigaci.“).

Televizní příspěvek je po formální a obsahové stránce o mnoho rozsáhlejší než psaný komunikát. Na větší ploše mluveného textu je tedy také využito větší množství a více druhů jazykových prostředků. Zatímco mluvený komunikát tvoří jednu z hlavních zpráv Událostí ČT1, novinový článek svým rozsahem i umístěním patří v deníku k méně důležitým aktualitám. Psaný projev nevyužívá přímou řeč osob a jeho záměrem je pouze stručně informovat.

4. Závěr

Hlavním cílem bakalářské práce „Mluvené versus psané zpravodajství“ bylo stanovení základních paralel a odlišností mluveného a psaného projevu ve zpravodajství, a to na základě analýzy a komparace nashromážděných mluvených a psaných textů.

Jako výchozí materiál pro rozbor a porovnání byly použity přepisy televizních nahrávek jednotlivých zpráv Událostí České televize a novinové články z deníku Mladá fronta DNES.

Při práci jsem postupovala následujícím způsobem: nejdříve jsem se věnovala shromažďování materiálu, konkrétně výtisků deníku Mladá fronta DNES a přepisů vybraných nahrávek televizních zpráv Událostí České televize. Poté jsem na základě informací z odborné literatury přistoupila k sepsání teoretické části, jenž fungovala jako opěrný materiál pro část praktickou, která tvoří hlavní jádro bakalářské práce.

Praktická část vznikala v několika fázích. Nejprve jsem určila obecné poznatky mluveného projevu v Událostech ČT1 a psaného projevu v MF DNES, které jsem vypožorovala během shromažďování výchozího materiálu. Ten jsem následně velmi stručně charakterizovala. Nakonec jsem přikročila k samotné analýze a komparaci jednotlivých mluvených a psaných textů vždy na totéž téma. Jako první jsem pokaždé rozebrala mluvený text, poté psaný text a rozbor uzavřela shrnutím shodných a rozdílných prvků obou typů textů.

Prostřednictvím výše zmiňované analýzy a komparace jsem dospěla k závěru, že na rozsah, formu i využití jazykových prostředků mluveného i psaného projevu má velký vliv především autorovo individuální pojetí události. Záleží na tom, zda je zpráva ve srovnání s těmi ostatními brána jako důležitá a významná, či nikoliv. Podstatné události mají ve zkoumaném mluveném projevu rozsáhlejší formu v podobě televizního příspěvku, tvořeného úvodním sdělením moderátora a předtočenou reportáží. Naopak méně důležité zprávy jsou zprostředkovávány jen několika slovy z úst hlasatele. U novinových článků je jejich větší či menší významnost naznačována nejenom rozsahem, ale i umístěním v novinách a počtem titulků využitých v rámci jednoho článku a jejich grafickým ztvárněním. Mluvený i psaný projev ve zpravodajství mírně prostupují hovorové a emotivně zabarvené prvky. Oba typy textů spojuje oficiální charakter sdělení a nepřímý kontakt s divákem/čtenářem. Odlišují se od sebe naopak druhem média, jímž aktuální informace zprostředkovávají.

Co se týče projevu v rámci Událostí České televize, především projevu jejich reportérů, musím konstatovat, že někteří z nich mají problém srozumitelně vyslovovat a užívat přiměřené tempo řeči. Řešení těchto nedostatků spatřuji v navštěvování jazykových kurzů určených ke zlepšení kvality vyjadřování.

Práci na téma „Mluvené versus psané zpravodajství“ hodnotím jako velmi přínosnou z mnoha důvodů. Zorientovala jsem se v systému sdělování informací jak v televizi, tak v novinách, vyzkoušela jsem si přepis mluveného slova a procvičila si práci s textem. Zároveň jsem také na projev v médiích začala nahlížet o trochu jinak než dříve - nevšímám si už jen toho, co je mi sdělováno, ale jakým způsobem a za jakým účelem.

5. Seznam odborné literatury

1. Čechová, M. a kol. *Současná česká stylistika*. Praha: ISV nakladatelství, 2003. ISBN 80-86642-00-3.
2. Jiráček, J.; Köpplová, B. *Média a společnost*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-697-7.
3. Machová, S.; Švehlová, M. *Sémantika & pragmatická lingvistika*. Praha: Univerzita Karlova v Praze - Pedagogická fakulta, 2001. ISBN 80-7290-061-7.
4. Machová, S.; Šamalová, M. *Výuka pragmatických aspektů řečové komunikace ve vyšších třídách gymnázií a na SOŠ*. Praha: Univerzita Karlova v Praze - Pedagogická fakulta, 2005. ISBN 80-7290-230-X.
5. McQuail, D. *Úvod do teorie masové komunikace*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-714-0.
6. Mikuláščík, M. *Komunikační dovednosti v praxi*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2003. ISBN 80-247-0650-4.
7. Osvaldová, B.; Halada, J. a kol. *Praktická encyklopedie žurnalistiky*. Praha: Libri, 2002. ISBN 80-7277-108-6.

Seznam použitých internetových odkazů:

1. <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/210411000100127-udalosti/obsah/101814-komunisticky-svaz-mladeze-nebude-zrusen/>
2. <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/210411000100127-udalosti/obsah/101813-armadni-ockovani-proti-praseci-chripce/>

3. <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/210411000100128-udalosti/obsah/101899-vyzva-ke-zmene-zakona/>
4. <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/210411000100128-udalosti/obsah/101901-prezident-klaus-k-praseci-chripce/>
5. <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/210411000100129-udalosti/obsah/102000-ck-sunny-days-zatim-bez-pojisteni/>
6. <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/210411000100131-udalosti/obsah/102078-vykradani-sanitek-v-ostrave/>
7. <http://ujc.dialogy.cz/>
8. http://www.m-journal.cz/cs/aktuality/mf-dnes-poprve-s-novou-grafikou_s288x6422.html
9. <http://redakcni.blog.idnes.cz/c/129201/Preventivni-uder-Startuje-nova-MF-DNES-podivejte-se.html>
10. http://relax.lidovky.cz/reznici-odmitaji-nazev-praseci-chripka-d9i-/ln-zajimavosti.asp?c=A090428_183809_ln_zabava_tai
11. http://www.lidovky.cz/praseci-chripka-meni-nazev-bude-to-chripka-a-h1n1-fr1-/ln_zahranici.asp?c=A090430_194721_ln_zahranici_mtr

6. Resumé

Bakalářská práce „Mluvené versus psané zpravodajství“ se zaměřuje na rozbor a porovnání mluveného a psaného projevu ve zpravodajství. Východiskem pro ni se stal nejenom teoretický základ práce, ale i nashromážděný materiál, který tvořily přepisy nahrávek jednotlivých zpráv Událostí ČT1 a novinové články z deníku MF DNES.

Pro analýzu a komparaci bylo použito celkem šest nahraných televizních zpráv, přepsaných dle stanovených zásad, a šest novinových příspěvků.

Hlavním cílem práce bylo vysledovat na jednotlivých vzorcích mluveného a psaného textu paralelní a odlišné jevy především z hlediska stylistického a pragmatického.

The Bachelor Thesis “Spoken and written reporting” is focused on analysis and comparison of spoken and written language in reporting. As a basis for my Thesis I have used not only the theoretical background of the matter, but I have also gathered materials such as recorded news from the program on TV channel CT1 “Události” and articles taken from a daily newspaper MF DNES.

For the purpose of analysis and comparison I have used a total of six recorded TV reports, transcribed according to defined principles, and six newspaper articles.

The main aim of my Bachelor Thesis is to analyze various aspects of spoken and written text, mainly in terms of stylistics and pragmatics.

7. Klíčová slova

adresát

autor

informace

komunikace

komunikát

projev

reportáž

sdělení

text

Key words

addressee

author

information

communication

communique

utterance

reportage

notifikace

text

8. Zásady přepisu Událostí ČT1

1. Pro přepisy Událostí ČT1 je využit formát písma Times New Roman, velikost dvanáct a obyčejný řez písma. Odstavce mají jednoduché řádkování.
2. Každá přepisovaná reportáž se skládá ze dvou částí - hlavičky a vlastního přepisu.
3. Hlavička obsahuje název pořadu, datum odvysílání pořadu, název televizní stanice, na které byl pořad odvysílán, stopáž reportáže, jména a příjmení účastníků přímého přenosu, jména a příjmení účastníků předtočených reportáží.
4. Vlastní přepis psaný výhradně malými písmeny zahrnuje jednotlivé repliky mluvčích, které začínají vždy na novém řádku, jsou uvozeny iniciály mluvčího, dvojtečkou a mezerou.
5. Standardně vyslovená slova jsou v přepise zaznamenávána podle platného pravopisu (např. zapisování dvou stejných sousedních souhlásek, souhláskových skupin -ts-, -tš-, -ds- apod.). Jedinou výjimku tvoří slovní tvary jsem, jsi, jsme, jste, jsou, které se většinou vyslovují bez j-. Pečlivě jsou však zachycovány odchylky (např. dloužení/krácení hlásek, redukováná výslovnost hlásek nebo celých slabik, nevyslovení počáteční souhlásky j- u slov jdu, jméno aj.) a nespisovné slovní tvary (např. bezpečnej).
6. Zkratky a cizí slova (jména, názvy měst, institucí aj.) jsou zapisovány tak, jak byly vysloveny. Za přepisem pak nesmí chybět dvojitá kulatá závorka uvozená slovem „míněno“, ve které je uveden patřičný tvar slova nebo slovního spojení.
7. Všechny číselné hodnoty se zapisují slovem.

Seznam značek užívaných v přepisu:

IT	mluvčí přímého přenosu
Z1, Z2, Z3	reportér/-ka v hlavičce
N1, N2, N3	neznámý/-á mluvčí v hlavičce
XX	nerozpoznaný/-á mluvčí v hlavičce
R-Z1, R-N1, R-XX	mluvčí předtočené reportáže
e, ee, eee, eh	vokály porušující souvislou řeč
(.), (..), (...)	krátká, delší, dlouhá odmlka
?, , .	intonační značky (stoupnutí, mírné stoupnutí, klesnutí hlasu)
<u>tito</u>	důrazně pronesená slabika nebo slovo

a:	prodloužení hlásky
pro-	nedokončené slovo
(když)	předpokládané slovo
( )	naprosto nesrozumitelné slovo
((střih))	poznámka přepisovatele
<samozřejmě>	úsek sdělený se smíchem

9. Přílohy 1 - 6

Příloha 1

Výchozí materiál pro Rozbor 1

NÁZEV POŘADU: Události

DATUM VYSÍLÁNÍ: 27. 1. 2010

KANÁL: ČT1

STOPÁŽ: 0:27 min.

ÚČASTNÍCI:

IT = Iveta Toušlová, moderátorka;

V REPORTÁŽÍCH:

Z1 = Zina Plchová, reportérka;

NŘ = Naděžda Řeháková, soudkyně, Městský soud Praha;

MZ = Myron Zajonc, Odbor všeobecné správy, Ministerstvo vnitra;

MK = Milan Krajča, předseda, Komunistický svaz mládeže;

VŘ = Vladimír Řepka, mluvčí, Ministerstvo vnitra;

ZZ = Zdeněk Zbořil, politolog;

IT: komunistický svaz mládeže může znovu naplno fungovat. městský soud v praze totiž zrušil čtyři roky staré rozhodnutí ministerstva vnitra, které občanské sdružení rozpustilo. případem se zabýval už podruhé protože nejvyšší správní soud loni jeho původní verdikt zpochybnil.

((začátek předtočené reportáže))

R-Z1: dvakrát u městského soudu a pokaždé s jiným rozsudkem. zatímco v roce dva tisíce osum dali soudci za pravdu ministerským úředníkům a zákazu činnosti, nyní rozhodnutí zrušili. druhé projednávání nařídil nejvyšší správní soud. ten loni zpochybnil nutnost rozpouštění organizací, od kterých nehrozí aktuální nebezpečí.

R-NŘ: je to otázka proporcionality, veřejného pořádku, bezpečnosti státu, ochrany práv druhých ((střih)) práva shromažďovacího.

R-Z1: soudci kritizovali ministerstvo vnitra, že argumenty pro zrušení v roce dva tisíce šest hledalo jen v programu sdružení.

R-MZ: to bylo jedno z prvních takových rozhodnutí ministerstva a neměli jsme zkušenosti neznali jsme (.) ta výkladová stanoviska.

R-Z1: káesem ((míněno KSM)) se ve svém programu hlásil k o odstranění soukromého vlastnictví, a nahrazení vlastnictvím společenským. stejný názor si představitelé svazu drží dodnes.

R-MK: tak když se podíváme například na to, co se: děje: v současnosti v bolívarovské republice venezuela, tak tam se (vyvlastňují) ee obrovské obrovské majetky ropných společností a: je to podle zákona, a: za náhradu, a: má to velkou podporu tamních obyvatel.

R-Z1: ministerstvo vnitra může proti rozhodnutí městského soudu podat kasační stížnost, kauzu by pak dostali na stůl znovu soudci nejvyššího správního soudu.

R-VŘ: kasační stížnost je jedna z možností, pak můžeme zvážit samozřejmě další možnost, což by mohlo být zcela nové řízení proti komunistickému svazu mládeže, ale: musíme: počkat na písemné doručení odůvodnění soudu.

R-Z1: dosáhnout zákazu znovu by mohlo být podle znalců obtížné, přestože je působení svazu sporné.

R-ZZ: pořád přivolávají toho ducha eh minulosti a: ee mhm činí z něj ee aktualitu. v tom je: nebezpečí ale to je nebezpečí eee názorové.

R-Z1: mladí komunisté chtějí činnost svazu obnovit, část jeho bývalých členů ale už teď působí v nově založených sdruženích nebo při káesčém ((míněno KSČM)). zina plchová, česká televize.

((konec předtočené reportáže))

Soud zrušil zákaz mladých komunistů

Praha (iDNES.cz) - Komunistický svaz mládeže usilující o návrat socialismu může dál oficiálně fungovat. Soud zrušil rozhodnutí ministerstva vnitra o jeho rozpuštění. Úřad podle soudu neprokázal, že mladí komunisté jsou reálnou hrozbou demokracii. Vnitro se může odvolat nebo se znovu pokusit o zrušení sdružení.

Příloha 2

Výchozí materiál pro Rozbor 2

NÁZEV POŘADU: Události

DATUM VYSÍLÁNÍ: 27. 1. 2010

KANÁL: ČT1

STOPÁŽ: 0:27 min.

ÚČASTNÍCI:

BK = Bohumil Klepetko, moderátor;

BK: ministr obrany martin barták a náčelník generálního štábu vlastimil picek změnili původní rozkaz, podle kterého se proti prasečí chřipce měli povinně nechat očkovat všichni vojáci i: civilní zaměstnanci české armády, což se mnohým z nich nelíbilo a: nařízení jako sporné ne-li nepřijatelné kritizoval i prezident václav klaus. nově se povinné očkování proti prasečí chřipce bude týkat jen některých příslušníků české armády. o koho půjde, se má rozhodnout během několika dnů.

Klaus kritizoval povinné očkování vojáků, armáda ho zrušila

Praha - Prezident Václav Klaus včera odsoudil armádní rozkaz, který vojákům nařizoval, aby se nechali povinně naočkovat proti prasečí chřipce. Je to poprvé, kdy se Klaus tak razantně ohradil vůči rozkazu nejvyššího armádního velení. Náčelník generálního štábu Vlastimil Píček, jenž povinné očkování nařídil a ještě včera dopoledne hájil, po Klausových slovech rychle obrátil – armáda povinné plošné očkování vojáků zrušila.

„Povinné očkování vojáků a občanských zaměstnanců proti pandemické chřipce, a to právě nyní, pokládám za mimořádně sporné, ne-li nepřijatelné,“ řekl prezident. „Mělo by to jistě oprávnění v akutní epidemické situaci, ale v ní evidentně nejsme... Vojáci nemohou být považováni za pokusný vzorek, na němž se bude – bez jejich souhlasu – vakcína zkoušet,“ uvedl Klaus, který je vrchním velitelem ozbrojených sil. *Pokračování na str. A4*

Klaus kritizoval očkování vojáků, armáda ho zrušila

Pokračování ze str. 1

Rozkaz náčelníka generálního štábu k povinnému očkování vojáků proti prasečí chřipce, o němž včera informovala MF DNES, vyvolal v armádě až netušenou vlnu odporu. Vojáci nemají výhrady ani tak k očkování jako k jednání nadřazených, kteří jim – na základě nařízení Píčka – hrozili tresty či vyházením z armády, pokud se nenechají očkovat.

Podle věrohodných informací MF DNES byli navíc mnozí vojáci nuceni podepsat prohlášení, že se nechávají očkovat dobrovolně. Což je podle právníků trestný čin zneužití pravomoci nadřízeného vůči podřízenému. Zejména tento krok vojáky popadl a zvýšil jejich nedůvěru k bezpečnosti vakcíny proti prasečí

chřipce. Jakkoliv i přední českí odborníci ujistují, že její spolehlivost schválila Evropská léková agentura a bylo jí bez problémů očkováno již 80 milionů lidí.

Velení armády původně počítalo, že nařídí očkování 16 000 vojáků a občanských zaměstnanců. Koho se bude týkat nyní, zatím nesdělo.

Proč generál Píček, který ještě včera ráno očkování rozhodně obhajoval, tak rychle otočil, není zřejmé. Na dotazy armáda už nereagovala.

Prezidentova slova se setkala v bojových jednotkách s mimořádným ohlasem. „Vážíme si toho, že se náš prezident zastal a dokázal se vřít do situace, v níž jsme se pod nátlakem nadřazených ocitli,“ říká jeden z desítek vojáků, kteří se na MF DNES obrátili. **JAN GAZDÍK**

Příloha 3

Výchozí materiál pro Rozbor 3

NÁZEV POŘADU: Události

DATUM VYSÍLÁNÍ: 28. 1. 2010

KANÁL: ČT1

STOPÁŽ: 0:22 min.

ÚČASTNÍCI:

RP = Roman Pistorius, moderátor;

RP: ministryně spravedlnosti daniela kovářová a poslanci dostali od obyvatel kmetiněvsi výzvu ke změně zákona. nelíbí se jim že mladistvým pachatelům po odpykání trestu zůstává čistý rejstřík. týká se to i chlapce který v roce dva tisíce čtyři právě v obci na kladensku zavraždil spolužačku, a teď opustil výchovný ústav. v dokumentu vyjádřily podporu asi tři tisíce lidí a na stůl ho dostane petiční výbor sněmovny.

Z DOMOVA

Změní vrah z Kmetiněvsi zákon?

Politici znovu uvažují o snížení věku trestní odpovědnosti. Přiměli je k tomu obyvatelé obce, kde třináctiletý vrah zabil školáčku a teď byl propuštěn na svobodu. **Strana A2**

Trestejte děti, které vraždily

Politici znovu uvažují o snížení věku trestní odpovědnosti. Přiměli je k tomu obyvatelé Kmetiněvsi

Kmetiněves, Praha - Z případu Robina P., který před šesti lety v Kmetiněvsi jako třináctiletý zavraždil svou spolužačku a nyní byl propuštěn na svobodu, se stává politické téma. Starosta Luděk Kvapil sepsal jménem obyvatel obce výzvu, aby byla snížena věková hranice pro trestní odpovědnost.

A první politici už na ni reagovali. Kmetiněveskou výzvu včera Kvapil předal předsedkyni petičního výboru Sněmovny Zuzce Bebarové-Rujbrové. Osobně se setkal také s ministryní spravedlnosti Danielou Kovářovou. „Jsem pro to, aby se taková debata otevřela. Má čtrnáctiletá dcera už dobře ví, co je a není správné,“ uvedla ministryně.

Stejně téma chce ve Sněmovně projednat i středočeský hejtmán Da-

vid Rath. Starosta Kvapil si také sibi-juje podporu od senátora Alexandra Vondry, který se do Kmetiněvsi chystá na návštěvu.

„Jedu tam spíše shodou okolností. Starosty se snažím jako senátor navštěvovat pravidelně. Je mi jasné, že se tomuto tématu nevyhneme. Obecně jsem pro snížení věkové hranice trestní odpovědnosti, ale v tomto konkrétním případě nevím, jestli mohu nějak pomoci,“ říká Vondra.

Poslankyně Bebarová-Rujbrová si myslí, že se návrh starosty bude proazovat složitě. „Střetávají se zde oprávněné zájmy občanů, kteří chtějí bezpečí, se zájmem mladého člověka, který by měl dostat šanci, aby ukázal, že se bude léčit a že už se ze svého života opakovat nebude,“ uvedla pro ČTK.

„Já nechci trestat děti za krádež po-

Kmetiněveská výzva

Starosta Kmetiněvsi Luděk Kvapil předal včera ministryni spravedlnosti Danielě Kovářové (na snímku) výzvu, ve které požaduje snížení věkové hranice trestní odpovědnosti. Před šesti lety zavraždil v obci třináctiletý chlapec spolužačku. Vrah nyní mohl jako beztrestný opustit výchovný ústav.

něženky. Ale u tak závažných zločinů, jako je vražda, by ta odpovědnost měla být už v mladším věku. Ze je to špatné, to už přece ví i dvanáctileté dítě,“ oponuje jí Kvapil.

Třináctiletý deviant

Podle něj už kmetiněveské výzvě vyjádřilo podporu přes tři tisíce lidí. Většina z nich je ještě stále šokována okolnostmi tragické události, ke které v obci došlo v lednu 2004. Teprve třináctiletý Robin P. tehdy znásilnil a pak brutálně zavraždil svou stejně starou spolužačku.

Podle lékařů má Robin sklony k sadistickému chování a sexuálnímu násilí. Letos v lednu mu skončila ochranná léčba ve výchovném ústavu Klíčev v Praze. Ačkoli vraždil, musí se na něj pohlížet jako na bezú-

honného, protože svůj čin spáchal jako nezletilý. Další léčba už mu proto nařízena být nemůže.

Ředitel bohnické psychiatrické léčebny Martin Holý se Robina zastává, měl by podle něj dostat šanci. „Míra rizika recidivy je u lidí pro-šlých léčením mnohonásobně nižší,“ uvedl.

To, že budou děti za své činy zodpovědné už od čtrnácti let, původně obsahoval i nový trestní zákoník, který platí od letošního Nového roku. Už při jeho podpisu označil prezident Václav Klaus snížení hranice za „diskutabilní“ a za „důsledek momentální nálady části Sněmovny“.

Loni v létě pak tuto úpravu zrušili senátoři. Děti proto mohou dál být trestány nebo mít legální pohlavní styk až od patnácti.

ANTONÍN VIKTORA

Příloha 4

Výchozí materiál pro Rozbor 4

NÁZEV POŘADU: Události

DATUM VYSÍLÁNÍ: 28. 1. 2010

KANÁL: ČT1

STOPÁŽ: 1:16 min.

ÚČASTNÍCI:

RP = Roman Pistorius, moderátor;

V REPORTÁŽÍCH:

Z1 = Michal Schuster, reportér;

MV = Michael Vít, hlavní hygienik ČR;

MT = Mira Třebická, mluvčí náčelníka Generálního štábu AČR;

RP: václava klause zajímá, jak se v česku vyvíjí prasečí chřipka. o informace požádal hlavního hygienika michaela víta, a zítra se zúčastní mimořádného zasedání bezpečnostní rady státu, která o nemoci bude jednat. prezident jako velitel ozbrojených sil už ve středu kritizoval povinné očkování vybraných vojáků, protože ho považuje za sporné.

((začátek předtočené reportáže))

R-Z1: je nebo není v česku pandemie prasečí chřipky? o odpověď požádal václav klaus hlavního hygienika na svých webových stránkách. podle michaela víta riziko pandemie chřipky v česku trvá. v některých krajích především v olomouckém a moravskoslezském totiž roste počet nakažených chřipkou a to především u mladých lidí.

R-MV: toto může být zvyšující se epidemická aktivita tohoto onemocnění v české republice.

R-Z1: proto je podle víta z preventivních důvodů nutné v očkování proti prasečí chřipce pokračovat. o povinném očkování vybraných vojáků a zaměstnanců armády rozhodl v minulých dnech náčelník generálního štábu vlastimil picek. poté když se o rozkaz začal zajímat prezident, obrana slíbila nařízení přehodnotit.

R-MT: konečné rozhodnutí ještě nepadlo, situace je v řešení.

R-Z1: česko má nyní k dispozici sto sedumdesát tisíc vakcín proti prasečí chřipce. podle ministerstva zdravotnictví se: zatím nechala očkovat necelá třetina z vybraných lidí. michal šustr ((míněno Schuster)), česká televize.

((konec předtočené reportáže))

Klausovo nové téma: prasečí chřipka

Po globálním oteplování si prezident Václav Klaus našel nové téma – prasečí chřipku. Vyzval hlavního hygienika, ať mu sdělí, zda Česko stále sužuje pandemie.

Strana A2

Kde je pandemie? ptá se Klaus hygieniků

Praha - Téma globálního oteplování je už trochu ohrané, tak si prezident Václav Klaus našel nové – prasečí chřipku. Vyzval hlavního hygienika Michaela Vítu, ať mu obratem sdělí, zda Česko stále sužuje pandemie chřipky.

Použil silný argument, o informaci žádá z pozice vrchního velitele ozbrojených sil.

O údaje si napsal včera – v den, kdy se na půdě Rady Evropy diskutovalo (zatím bez výsledku) o tom, zda Světová zdravotnická organiza-

ce nepřecenila dopady prasečí chřipky a nevyhlásila pandemii unáhleně.

„Prosim, abyste mi autoritativně a závazně sdělil, zda na území naší republiky i nyní, v závěru ledna 2010, existuje epidemická, respektive pandemická situace, tak jako tomu – dle vašich výroků – bylo v listopadu minulého roku, na jejichž základě vláda přijala známá protiepidemická opatření,“ napsal Klaus.

Epidemie nyní v Česku opravdu není. Vít se však obává, že by se mohla brzy vrátit, a proto Klausovi

odepsal, že protipandemická opatření neodvolá. Nemocných totiž opět přibývá, už ve dvou krajích onemocněli větší počet školáků a mladých lidí do 24 let. Právě tyto věkové skupiny často napadá prasečí chřipka.

„Trvají mrazy, imunita lidí je slabší. A musíme brát v úvahu, že i v minulosti měla nemoc v dalších vlnách pandemie věžší průběh. Proto je nutné, abychom v preventivním programu pokračovali,“ vysvětlil hlavní hygienik.

Když má hodnotit, proč se Klaus

zajímá o chřipku, mluví diplomaticky: „Nevidím problém v tom, že se nás pan profesor zeptal.“

Politolog Rudolf Kučera je překvapěn. Podle něho se prezident do tématu chřipky vložil proto, aby o něm bylo slyšet. „To je ta jeho posedlost, že chce kritizovat ekologické a teď i zdravotnické organizace za umělé vyvolané problémy a šíření paniky. Dříve s oteplováním, teď s pandemií,“ komentoval Klausův dopis politolog Kučera.

Pochybuje, že prezident něčeho

dosáhne. „Nemůže nic dokázat. Je pravda, že se ukazuje, že pandemie nebyla pandemií, ale jsou věci, které se nemají politicky využívat, což platí i pro Václava Klause,“ míní Kučera.

Klaus se o téma prasečí chřipka otěl už podruhé. Naposledy vyzval šéfa generálního štábu a ministra obrany, aby zvážili rozkaz vojákům, aby se povinně nechali očkovat. Tehdy uspěl, armáda slíbila, že plán přehodnotí.

JANA SYSLOVÁ
z využitím iDNES.cz

Příloha 5

Výchozí materiál pro Rozbor 5

NÁZEV POŘADU: Události

DATUM VYSÍLÁNÍ: 29. 1. 2010

KANÁL: ČT1

STOPÁŽ: 1:25 min.

ÚČASTNÍCI:

RP = Roman Pistorius, moderátor;

V REPORTÁŽÍCH:

Z1 = Hana Vorlíčková, reportérka;

JC = Jiří Cívka, mluvčí, Generali;

MK = Michal Kroft, právní zástupce;

JP = Jan Papež, předseda Asociace cestovních kanceláří ČR;

RP: cestovní kancelář sany dejs ((míněno Sunny Days)) se musí změnit na agenturu. od pondělka nesmí prodávat vlastní zájezdy ale jen dovolenou od konkurence. jedna z největších tuzemských firem v oboru přišla o povinnou pojistku proti úpadku.

((začátek předtočené reportáže))

R-Z1: cestovka sany dejs ((míněno Sunny Days)) byla pojištěná u společnosti dženeráli ((míněno Generali)). už není.

R-JC: sany dejs ((míněno Sunny Days)) je u pojišťovny dženerali ((míněno Generali)) e pojištěná do jednatřicátého e ledna letošního roku a následně pojistka prodloužena nebude.

R-Z1: i když se sany dejs ((míněno Sunny Days)) snažila v posledních dnech přesvědčit ostatní pojišťovny, novou smlouvu pro případ úpadku nikde neuzavřela.

R-MK: od pondělí se sany dejs ((míněno Sunny Days)) mění z cestovní kanceláře na cestovní agenturu, čili ee činnost bude kontinuálně zachována.

R-Z1: lidé, kteří si u sany dejs ((míněno Sunny Days)) zájezd na rok dva tisíce deset už koupili ale o své peníze nepřijdou. zájezdy zakoupené do třicátého prvního ledna jsou pojištěné, a to bez ohledu na to, kdy se zájezd měl konat.

R-JP: určitě bych upozornil všechny: ee klienty všech cestovních kanceláří že si mají dávat pozor na to, zda jejich cestovní kancelář pojištěna je ee nebo není. to je určitě základní pravidlo hry.

R-Z1: to co mají firmy na svých webových stránkách většinou nestačí. příkladem je i samotný sany dejs ((míněno Sunny Days)). ten má na svých webových stránkách pojistnou smlouvu pro případ úpadku od dženerali ((míněno Generali)) na dobu neurčitou. sany dejs ((míněno Sunny Days)) patří mezi největší cestovky v česku. loni s ní podle neoficiálních informací odjelo na dovolenou necelých padesát tisíc česků. podle odborníků pravděpodobně tato cestovní kancelář nebude jediná které se nepodaří na letošní rok povinnou pojistku uzavřít, mimo jiné i proto že pravidla pro uzavírání pojistek pro případ úpadku jsou v poslední době přísnější. hana vorlíčková, česká televize.

((konec předtočené reportáže))

Sunny Days končí s dovolenými

Cestovce končí pojištění, nebude moci prodávat vlastní zájezdy

Praha (iDNES.cz) - Jeden z největších vývozců českých turistů do zemí severní Afriky bude od pondělka už pouze prodávat zájezdy jiných cestovních kancelář.

Cestovce Sunny Days totiž posledního ledna skončí pojištění proti úpadku u Generali a u ostatních pojišťoven firma s návrhem, aby ji pojistily, neuspěla.

Když však společnost změnila svoji činnost z cestovní kanceláře na cestovní agenturu – jak plánuje učinit – nebude pojištění potřebovat. Agentura totiž na rozdíl od kanceláře nevypravuje klienty do zahraničí na dovolené ani nezajišťuje ubytová-

ní a další služby. Pouze přeprodává zájezdy cestovních kancelář.

Podle mluvčího pojišťovny Generali byla důvodem neprodloužení smlouvy neuspokojivá finanční situace firmy. Sunny Days se proto několik týdnů snažila najít novou pojišťovnu, ale neuspěla.

Spolumajitelé cestovky původem z Tuniska Ben Ahmed Ridha a jeho společník Chedli ben Sadok Ben Said nechtěli situaci komentovat.

Pro Sunny Days to znamená vyvrcholení problémů, o nichž se dlouho mluvilo. Ještě před pár lety jedna z největších cestovek v Česku zaznamenala v posledních letech velký

odliv klientů. „Prodáváme jich poměrně málo, zájem o jejich zájezdy za poslední rok nebo dva hodně klesl,“ potvrdil Michal Tůma ze společnosti Invia.cz, která prodává letenky i dovolené.

Momentálně má cestovka podle Asociace cestovních kancelář a agentur jen padesát klientů v Egyptě a s jejich pobytem nejsou žádné problémy.

Ještě dnes a zítra je však možné pojištěné, tedy bezrizikové zájezdy od Sunny Days zakoupit. O peníze by v případě krachu cestovky nepřišli ani zákazníci, kteří už mají dovolenou koupenou.

Příloha 6

Výchozí materiál pro Rozbor 6

NÁZEV POŘADU: Události

DATUM VYSÍLÁNÍ: 31. 1. 2010

KANÁL: ČT1

STOPÁŽ: 1:40 min.

ÚČASTNÍCI:

IT = Iveta Toušlová, moderátorka;

V REPORTÁŽÍCH:

Z1 = Mojmír Žáček, reportér;

N1 = kolega okradeného záchranáře;

LH = Lukáš Humpl, mluvčí ÚSZS, Moravskoslezského Kraje;

IT: cynismus nejhrubšího zrna, tak tenhle přírůstek se bez nadsázky hodí na chování některých ostravských zlodějů. v průběhu deseti dnů se totiž už podruhé stala terčem jejich řádění sanitka rychlé lékařské pomoci, a to dokonce ve chvíli kdy celá její posádka (.) bojovala o život člověka.

((začátek předtočené reportáže))

R-Z1: takto včera krátce před čtvrtou odpolední vyjížděla osádka sanitky do ostravy výškovic k ohroženému dítěti.

R-LH: osmiletý chlapec: byl v bezvědomí, ee lékařka musela provést ee zajištění dýchacích cest a: připojení chlapce k umělé plicní ventilaci:.

R-Z1: zloděj využil chvíle kdy čtyři záchranáři nakládali dítě zezadu do sanitky. během okamžiku tak zmizela půl roku stará džípíes ((míněno GPS)) navigace za čtrnáct tisíc korun.

R-N1: to je: (.) vrchol nejvyššího hyenizmu, když ošetřují zraněného nebo nemocného člověka dítě v autě a: někdo je schopen něco takového udělat a myslím si že už by se měla naše legislativa rozhodnout k něčemu a přitvrdit v těchto věcech aby k tomu nedocházelo už.

R-Z1: ztracená navigace však není první, na vlas stejnou krádež ostravští záchranáři zažili už dvacátého ledna.

R-LH: e dosud e asi nikoho nenapadlo, že ee zloděj může být tak drzý a: ee okrást e posádku e a: em ukrást výbavu vozidla v situaci, kdy: se posádka nalézá v ambulantní části vozu:, ee doslova nadosah em zloděje.

R-Z1: první krádež navigace byla o to horší že zloděj využil chvíle kdy osádku sanitky napadlo minimálně patnáct útočníků. záchranáři doslova vlastními těly museli bránit vstupu agresorů do vozidla, které pak mělo vyražené jedno z oken. za krádež navigace ze sanitky hrozí zloději až dvouleté vězení. mojmír žáček, česká televize, ostrava.

((konec předtočené reportáže))

UDÁLOSTI

Zloděj ukradl navigaci ze sanitky

Ostrava (ama) - Posádka sanitky v Ostravě-Zábřehu zachraňovala v sobotu život osmiletého chlapce – a z vozu mezitím někdo ukradl navigaci. V Ostravě je to druhá krádež navigace ze sanitky za dva týdny.